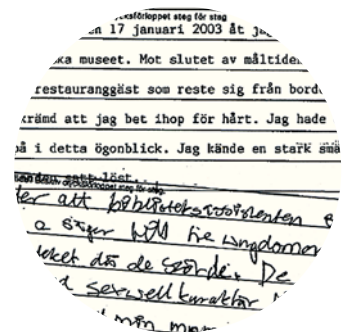
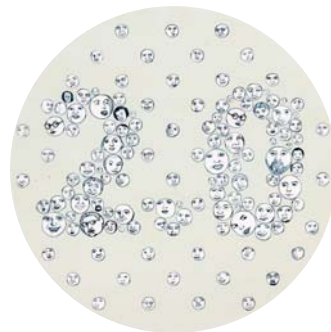

Biblioteksblad^{et}

MINITEMA: **Utbildning och arbetsmarknad**

WIKIPEDIA: **En kritisk granskning**

BIBLIOTEK 2.0: **E-biblioteket som social mötesplats**

ARBETSMILJÖ: **Brottsplats bibliotek**

- 3** Ungdomar vinnare i vårens budgetproposition.
Annina Rabe
- 4** SVEP 2: nytt program för elektronisk publicering:
Henriette Zorn
- 6** Utveckling – inte avveckling av biblioteken!
Gunilla Tjernberg (kd)
- 8** Framtida arbetsmarknaden svår för bibliotekarier.
Henriette Zorn
- 9** Pensionsavgångar och breddad arbetsmarknad – inget hopp om framtiden.
Henriette Zorn
- 11** ”Många studenter är oroliga”.
Henriette Zorn
- 14** Bibliotek 2.o. *Jakob Harnesk*
- 16** Mediedrev om klädförbud i Falkenberg. *Åsa Ekström*
- 18** Musikwebb lanseras på biblioteken – men bara ett fåtal skivbolag är med.
Åsa Ekström
- 20** Vem kan man lita på?
Lars Iselid
- 23** Axiell delägare i nytt utvecklingsföretag.
Henriette Zorn
- 24** Hot och våld på biblioteken – men få gör anmälningar.
Åsa Ekström
- 26** Tillfället gör tjuven.
Åsa Ekström
- 27** Stefania Malmsten årets Berlingpristagare. *Annina Rabe*

Avdelningar

- 12** Debatt och kommentar
- 28** Utblick
- 29** Inblick
- 30** Recensioner
- 31** Saxat
- 34** Vem är...?
- 35** Besserwisser
- 36** Föreningsnytt
- 38** Kalendarium

FOTO: TORREK EDENBERG

”DÄRFÖR BLEV HANS väg mot lärdom och mognad onödigt lång och i stort sett utförd på egen hand. Det fanns Gudi lov bibliotek. Där hängde han och läste och läste om, och läste och läste om, dessa obegripliga ord som ingen någonsin nyttjade i hans hemmiljö.”

Stycket är hämtat från Gunnel Ahlins bok *Nu ska vi ta pulsen på världen! Lars Ahlin åren*

1946–1997. På flera ställen i boken framgår att biblioteken spelat en stor roll i makarna Ahlins liv. För honom väldigt konkret i bildningsprocessen och senare i författarskapet – som källa för research och inte minst som något som underlättar i det vardagliga livet. Till sommarvistet på Öland, till exempel, släpar man inte med sig så mycket böcker eftersom det finns ett ”välförsett länsbibliotek i Kalmar”. Hemma i Stockholm släcker Gunnel sin lästörst med hjälp av Stockholms stadsbibliotek. Inköpspolitiken är framsynt, konstaterar hon, men böckerna dåligt utlånade: ”Allt fanns där och stod bara och väntade på mig”. En hel del tid spenderas också på Kungl. biblioteket. Dit går Gunnel, för att å makens vägnar, läsa in sig på något ämne (t ex skogsbränder...) som han kan komma att ha nytta av i någon framtida roman.

Detta är inte på något sätt några unika erfarenheter, många är de, inte minst författare och inte minst generationskamrater med Lars Ahlin, som har vittnat om bibliotekens (eller någon bibliotekaries) betydelse för den egna bildningen. Ibland i ett nostalgiskt skimmer, ibland med djup tacksamhet. Biblioteken var autodidakternas universitet. De blev ett slags lärosäten när vägarna till högre utbildning var stängda.

Sedan dess har det ju hänt åtskilligt med både utbildningssystemet och biblioteken och deras roll i bildningsresan. Att den är långt mer mångfacetterad och diversifierad är begripligt. Jag besökte nyligen det universitet där jag själv studerade för över tjugo år sedan. Till det yttre var biblioteket sig ganska likt så när som på två avgörande punkter: Mängden publika datorer och mängden studenter. Jag minns kortkartotek och färre studenter, mindre trängsel i biblioteket. Jag minns också att den kurslitteratur som man behövde låna aldrig fanns inne varför man ständigt befann sig på ett slags odyssé mellan stadens, ja länets folkbibliotek. Så är det tydligen också för dagens studenter med den skillnaden att de numera förses med en lista över folkbibliotek som för även kurslitteratur.

Lars Ahlin han satt där på biblioteket och världen blev begriplig genom att han ”läste och läste om, och läste och läste om, dessa obegripliga ord som ingen någonsin nyttjade i hans hemmiljö”. Hur kommer en framtida Lars Ahlins bildningsprocess att skildras? *Det var på biblioteket han fick tillgång till datorer som ingen någonsin nyttjat i hans hemmiljö, det var där han lärde sig behärska Internet och han fick tillgång till världen...?*

Detta nummer tar upp ett axplock av allt det som numera händer på biblioteken. Det finns dock en viss tyngdpunkt på framtiden, utbildningen och arbetsmarknaden.

HENRIETTE ZORN

Tidskrift för Svensk Biblioteksforening

Postadress

Box 3127
103 62 Stockholm

Besöksadress

Saltmätargatan 3A
Svensk Biblioteksforening
Tel. 08-545 132 30
BBL Tel. 08-545 132 40
Fax 08-545 132 31

Svensk Biblioteksforenings hemsida

<http://www.biblioteksforeningen.org>

Prenumeration på BBL

För medlemmar i föreningen ingår BBL i medlemsavgiften, 350:– för enskild medlem (heltidsstuderande och pensionärer 175:–). Övriga betalar 500:– (Sverige), utanför Sverige, 600:–

Ansvarig utgivare

Chefredaktör

Henriette Zorn tel. 08-545 132 41
hz@bbl.biblioteksforeningen.org

I redaktionen

Åsa Ekström 08-545 132 43
asa@bbl.biblioteksforeningen.org
Annina Rabe 08-545 132 43
ar@bbl.biblioteksforeningen.org

Recensionsansvarig

Johannes Rudberg
johannes.rudberg@kb.se

Grafisk form: Paolo Sangregorio

Omslag: Paolo Sangregorio

Redaktionen förbehåller sig rätten att korta och redigera manus. För beställt material ansvaras ej.

Annonser

Bo Eriksson,
Box 109, 133 22 Saltsjöbaden
tel. 08-717 43 57 eller 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com
Moms/annonsskatt utgår ej!

Tryck

Tryckeri AB Federativ, Stockholm
ISSN: 0006-1867

Svensk Biblioteksforening är en ideell förening med uppgift att främja svenskt biblioteksväsen.

Biblioteksbladet speglar föreningens verksamhet, åsikter och ställningstagande men har också till uppgift att väcka egen debatt genom att ge utrymme åt andra åsiktsyttringar. Tidningen har en fri och självständig roll och bedrivs med tryckfrihetsförordningen som grund.

Denna tidning gick i tryck den 2 maj.

Den här tidskriften är TS-kontrollerad.

Ungdomar vinnare i vårens budgetproposition

Stora satsningar på ungdomar och akademiker med invandrarbakgrund. Mer pengar till Access. Men annars är det magert med kulturen i vårens propp. Och biblioteken är som vanligt helt obefintliga – om man inte läser mellan raderna.

1 MILJARD KRONOR 2007 och inte mindre än 6 miljarder 2008 för att servicenivån och kvaliteten i de kommunala verksamheterna skall kunna upprätthållas utan att resultatet försämras. 400 miljoner till folkbildningen. Accessprojektet får 45 nya miljoner under 2007. 1000 nya resurspersoner till skolan. 80 miljoner per år under tre år för att utveckla verksamheter och mötesplatser för ungdomar som ”utgår från ungdomars specifika behov”.

Det är några av posterna i vårens budgetproposition som skulle kunna vara gynnsamma för biblioteken och dess verksamhet. Observera, skulle kunna vara. För själva ordet bibliotek förekommer i årets budgetproposition endast på ett ställe: det nationella transportforskningsbiblioteket föreslås byta huvudman från Verket för innovationssystem till Statens väg- och transportforskningsinstitut. I övrigt finns det inga pengar öronmärkta för biblioteksverksamhet, även om en del poster tangerar området.

Ungdomarna hör annars till vinnarna i vårens budgetproposition. Det satsas stort på ungdomars jobb, utbildning, bostäder, fritid och trygghet. Bland de poster som skulle kunna tänkas vara intressanta för biblioteken hör de 80 miljoner per år som regeringen satsar mellan 2007 och 2009 för att utveckla ”stimulerande fritidsverksamheter” och ”mötesplatser för ungdomar”.

Regeringen avser också att under 2007 fortsätta stödja så kallade navigatorverksamheter: dvs verksamheter där kommunerna i samarbete med arbetsförmedlingen, olika organisationer och det lokala näringslivet erbjuder stöd och personlig rådgivning till ungdomar. För de folkbibliotek som hyser sådan verksamhet är detta förstås av intresse.

Och vad tror vi om de sammanlagt 1000 resurspersoner som kommer att kunna anställas på skolor som har en stor andel elever med utländsk bakgrund? Skulle dessa kunna vara skolbibliotekarier? De skall i alla fall fungera som stöd i undervisningen och därigenom

hjälpa eleverna att gå ut skolan med fullständiga betyg.

Regeringen vill också avsätta sammanlagt 5 miljoner kronor per år mellan 2007 och 2009 för uppbyggnad av regionala utbildningscentra som skall stärka yrkesutbildningen i gymnasieskolan. Detta kommer att vara en utvidgning av den försöksverksamhet med regionala utbildningscentra som redan pågår.

När det gäller högskola och forskning är det svårt att se hur biblioteksverksamheten kommer att påverkas. Regeringens satsning på 12 500 finansierade högskoleplatser under 2006 kommer förvisso att medföra en ökad belastning på högskolebiblioteken – och man kan ju hoppas att av de 133 miljoner kronor som tillförs universitet och högskolor i år också kommer universitets- och högskolebiblioteken till del. I övrigt är det den etniska mångfalden som betonas i utbildningspolitiken. Många av satsningarna är direkt riktade till akademiker med invandrarbakgrund.

En glädjande överraskning är budgetpropositionens satsning på folkbildningen. Statsbidraget till folkbildningen föreslås från och med 2007 att höjas med 400 miljoner kronor. Det innebär att det statliga anslaget till folkbildning totalt blir omkring 3 miljarder kronor om året. Utbildnings- och kulturdepartementet skriver i sitt pressmeddelande att studieförbund och folkhögskolor bidrar till det ”gemensamma arbetet med att stärka och utveckla demokratin liksom till att göra det möjligt för människor att påverka den egna livssituationen och delta i samhällsutvecklingen. Folkbildningen bidrar också till ett breddat intresse för och delaktighet i kulturlivet”. Det höjda anslaget kan sannolikt ses som en direkt konsekvens av den folkbildningspolitiska propositionen som presenterades för knappt en månad sedan (finns på www.regeringen.se/folkbildning).

Kulturen är det däremot ganska magert med i vårbudgeten, och Marita Ulvskogs satsningar på läsning och skönlitteratur

känns plötsligt mycket avlägsna. Accessprojektet får dock ytterligare 45 miljoner under 2007 för att sysselsätta arbetslösa akademiker med att bevara och tillgängliggöra den nationalskatt som förvaltas av museer, arkiv och bibliotek. 3 miljoner kronor går till Statens museer för världskultur, och 1 miljon till Statens maritima museer. Vidare får projektet Open Jam 2 miljoner kronor per år 2007–2009 för att sprida scenkonst av, för och med ungdomar runtom i landet. Här ingår bland annat Spoken word och Poetry slam, verksamheter som ofta bedrivs i bibliotekens regi.

Sist men inte på något sätt minst: En anmärkningsvärd nyhet är att de generella statsbidragen enligt propositionen bör höjas med 1 miljard kronor under 2007 och 6 miljarder under 2008 för att ”servicenivån och kvaliteten i de kommunala verksamheterna skall kunna upprätthållas utan att resultatet försämras”. Kommunminister Sven-Erik Österberg säger i sitt pressmeddelande:

– Jag gör nu bedömningen att det i år och under de närmast följande åren finns utrymme både att höja ambitionsnivån i de kommunala verksamheterna och bibehålla en god resultatutveckling. Det är viktigt att kommunerna och landstingen kan bibehålla en god resultatnivå, inte minst mot bakgrund av de utmaningar som de kommunala verksamheterna står inför på längre sikt.

Ja och amen till det. Men håller verkligen alla landets kommuner med om att den ”kommunala ekonomin har stärkts”? Och hur kommer det sig att detta på många håll inte alls har avspeglats i biblioteksverksamheten?

Vad som händer om vi i september får en ny regering återstår förstås att se. Mycket tyder ju på att biblioteken blir åtminstone en liten valfråga, men när de stora satsningarna skall göras är de fortfarande lika osynliga. Trots att de tangerar så många av de områden som tas upp i vårproppen.

ANNINA RABE

Nytt program för elektronisk publicering

SVEP2 – med vidare ramar

FOTO: ULF HUETT NILSSON

Jan Hagerlid, BIBSAM, organiserar SVEP 2-programmet.

KUNGL. BIBLIOTEKET samordnar sina insatser på Open Access-området genom starten av ett nytt tvåårigt utvecklingsprogram, "SVEP 2 – program för Open Access i Sverige".

– Tanken är att det nya programmet ska stödja alla typer av insatser för att främja tillgänglighet och synlighet för arbeten som produceras vid svenska universitet och högskolor, säger Jan Hagerlid, i.e handläggare på BIBSAM, som organiserar programmet.

SVEP står för Samordning av den svenska högskolans elektroniska publicering och det nya programmet bygger vidare på SVEP-projektet (som startades hösten 2003 och avslutades i december 2005) och andra Open Access-projekt som KB/BIBSAM har stött.

– Medan SVEP var ett renodlat samordnings- och utvecklingsprojekt så kan man i det nya programmet ge stöd även till informations- och utredningsinsatser. SVEP var ett avgränsat projekt som rymde ett antal delprojekt medan det i det nya programmet finns ett antal individuella projekt, där en del avslutas och nya kommer till under tiden, säger Jan Hagerlid.

SVEP 2-programmet ska pågå under 2006–2007. Till det nya programmet förs de pågående projekt inom området akademisk e-pub-

licering som KB/BIBSAM redan nu stödjer:

- Svenskt Resurscentrum för Vetenskaplig Kommunikation/ScieCom
- Tidskrifter elektroniskt
- Testbed för interoperabilitet
- Söktjänst för svenska vetenskapliga publikationer
- Kvalitetssäkring av svenska öppna arkiv genom certifiering
- Långtidsbevarande – från prototyp till fulländat verktyg

Inom ramen för programmet vill man bl a

- Verka för en fortsatt samordning och utveckling av standarder och verktyg för e-publicering vid svenska universitet och högskolor.
- Stimulera en snabb ökning både av volymen och mångfalden i de öppna arkiven vid universitet och högskolor.
- Främja tillgång till och användning av material i öppna arkiv och OA-tidskrifter.
- Säkra den långsiktiga tillgången till lärosätenas digitala publikationer och annat material i deras öppna arkiv.
- Utveckla kvalitetskrav på innehåll och tjänster i öppna arkiv.
- Understödja publicering i OA-tidskrifter och övergång till OA-modeller för svenska vetenskapliga tidskrifter.

– SVEP 2 utgår programmatiskt från Open Access som det definieras internationellt. Det innebär bland annat att man stöder både utvecklingen av sköppna arkiv där egenarkiverade artiklar utgör en väsentlig del samt utvecklingen och användningen av OA-tidskrifter, säger Jan Hagerlid.

Omkring tre miljoner kronor om året räknar man med att avsätta för SVEP 2-programmet. Den exakta fördelningen avgörs av projektens kvalitet och angelägenhet, det gäller både dem inom ramen för programområdet och dem utanför.

Medan SVEP-projektet hade en styrgrupp bestående av enbart biblioteksföreträdare har SVEP 2-programmet en bredare representation i sin styrgrupp. Den består av representanter från KB, Sveriges Universitets- och Högskoleförbund, Vetenskapsrådet, Kungl. Vetenskapsakademien samt företrädare från ett antal universitets- och högskolebibliotek. Ordförande i styrgruppen är Ingebert Täljedal, professor och fd rektor, Umeå universitet. Verkställande ledamot är professor Erik Sandevvall vid Linköpings universitet.

HENRIETTE ZORN

Mer om SVEP 2 finns på BIBSAM:s webbplats:
<http://www.kb.se/bibsam/vetpubl/svep2/grund.htm>

Mobilböcker får japaner att läsa mer

JAPANSKA UNGDOMAR HAR börjat läsa mer efter det att allt fler mobilböcker lanseras. Även i Sverige läser man mobilböcker – som man lånat på biblioteken.

Trenden med mobilböcker började år 2000 i samband med att en ung man, under pseudonymen Yoshi, lät folk ladda ner hans bok *Innerlig kärlek* från hans webbsajt till mobiltelefonen. Historien om hur en prostituerad flicka till slut möter kärleken lanserades även i de mer hipa kvarteren vilket innebar framgång. Några år senare har boken sålt i 2,6 miljoner exemplar och dessutom blivit film.

I Japan laddas det idag ner böcker för sju miljoner kronor men marknaden väntas växa till 70 miljoner kronor inom en treårsperiod.

I Japan finns i dagsläget 80 miljoner mobiltelefoner så marknaden är enorm. Här i Sverige är marknaden desto mindre. En av dem som säljer e-böcker till mobiltelefonen är eLib. Tusen av de 10 000 e-böcker som laddas ner från företaget varje månad är i mobipocketformat som är det filformat som används för handdatorer och mobiltelefoner.

– Att läsa böcker i mobilen är en vanesak. Det finns ju praktiska fördelar som att inför semestern slippa packa ner tio böcker i resväskan. Istället kan man ha tio böcker i mobilen. Jag föredrar själv att läsa boken framför att lyssna på en ljudbok, säger Martin Bjerger, systemutvecklare på eLib.

ÅE

Färre möten ger fler möten.

Nu finns ett alternativ till tidskrävande medieval och inköpsmöten. Alternativet är att låta oss ta hand om jobbet. Gemensamt tar vi fram en individuell profil för medieinköpen som passar just ditt bibliotek. Du har själv full kontroll över hur profilen ska se ut.

Färre förutsägbara möten öppnar för fler oväntade. Mindre tid åt standardiserad administration ger mer tid åt besökarnas önskemål och behov. Plus större möjlighet att utveckla yrkesrollen. Dessutom får du böckerna snabbare till biblioteket.

Du kan med andra ord satsa mer på det kreativa, intressanta och roliga. Och lämna det lite vardagligare till oss.

Vill du veta mer? Ring 046-18 00 00.

Bibliotekstjänst

Kulturhuset satsar på sponsring

EFTER SUCCÉN MED Rum för barn, sponsrat av varuhuskedjan Åhléns, vill Kulturhuset i Stockholm nu ha nya sponsorer. Man har tagit fram förslag på sex projekt som alla förutsätter pengar från näringslivet.

– Sponsring blir allt viktigare för oss eftersom de kommunala anslagen inte räcker. Vi kan inte utveckla verksamheten som vi vill om vi inte får stöd utifrån, säger Karolina Bertorp, ansvarig för sponsring på Kulturhuset.

Denna gång gäller planerna ett nytt litteraturcenter, en e-bio, ett foto- och videocenter, ett gastronomiskt folkök, ett rum för reflektion och en förändring av entrén. På frågan om var det ickekommersiella alternativet tog vägen så menar Madelin Ahnlund Downey, verksamhetschef på Läsesalongen, att man inte kan jämföra Kulturhusets Läsesalong med Stadsbiblioteket. Genom sin plats i Kulturhuset har man inte en lika traditionell verksamhet som på andra bibliotek.

– Jag tror att oron för att sponsring ska leda till styrning framförallt finns utanför huset. Vi på Kulturhuset som skriver avtalen är oerhört noga med att det inte ska förekomma någon som helst möjlighet till styrning. Men det är inte meningen att vi ska bli en sell-out

utan vi vill höja statusen. Vi vill vara med på banan med dynamiska projekt.

Det hela är alltså frågan om en win-win situation, båda parter ska vinna något på samarbetet. Planerna för Läsesalongen är att det ska bli ett nytt litteraturcenter och flyttas ner till gatuplanet för att locka till fler spontanbesök. Dessutom var det där biblioteket låg när man öppnade 1974. Serieteket och ett nytt film- och musikbibliotek ska skapas där man ska kunna samlas och lyssna på musik både på vinyl men framför allt på det som är dagens motsvarighet till forna tiders juxeboxar – de digitala musikdatabaserna. Det ska finnas plats för både undergroundkultur som för litterära giganter. Dessutom föreslås att Kulturhuset ska dela ut ett alternativt August-pris, ett rent kritikerpris, tillsammans med en partner från näringslivet.

Sponsorn kan i sin tur få exklusiv tillgång till hela Kulturhuset eller dess konferensutrymmen, exklusiva författarmöten etc. Man får kanske hoppas att antalet sponsorer inte blir för många så att Kulturhuset kan fortsätta att ha lika generösa öppettider för låntagare och ickesponsrande allmänhet som i dag.

ÅE

SJÄLBETJÄNINGSTERMINALER från CODECO

MARK 3

Terminal för utlån och återlämning. Fristående placering i bibliotekslokal.

MARK 4

Återlämningsterminal för fast placering i
– bibliotekslokal
– lobby
– i vägg mot gata medger 24 timmars återlämningsservice.

PLASTFODRAL TILL CD-DVD-VIDEO-CDROM från Sund Sound

Platsbesparande
Streckkod & larm på mediet
Anpassade för användning i självbetjäningsterminaler

Codeco Sverige AB

Teknikringen 8
583 30 Linköping

Telefon 013-23 99 50
Fax 013-23 99 55
Web www.codeco.se

CODECO

Gunilla Tjernberg (kd):

Utveckling – inte avveckling av biblioteken!

RUNT OM I våra kommuner är man nu i färd med att formulera biblioteksplaner, en skyldighet sedan den 1 januari 2005. Många känner sig vilsna inför vad planerna ska innehålla och hur de ska utformas. Kristdemokraterna ville ha en utvärdering av bibliotekslagen och tydligare direktiv för biblioteksplanerna men nu måste vi göra det bästa av läget. Vi hoppas att de kommunala planerna blir ett värdefullt verktyg för att sammanställa goda tankar och idéer kring hur biblioteken ska utvecklas i kommunen. För det är utveckling som måste till, inte avveckling. Vårt vardagsliv har förändrats, vi lever i en värld fylld av mediabus. Tekniken har skapat nya utbud. Men det skrivna ordet har inte tappat sin betydelse. Tvärtom. Läsandet är och förblir en väsentlig del för vår personliga utveckling och för samhällsutvecklingen. Därför behövs en nationell biblioteksvision där målen för utvecklingen läggs fast. Vi vill att biblioteken ska utvecklas till en naturlig mötesplats för alla åldrar där du erbjuds litteratur, utställningar, utländska tidskrifter, kaffe, sago-stunder, musik, tillgång till Internet och informationsservice, föredrag och debatt – den enskilda kommunens ambitioner avgör hur man vill skapa ett levande kulturcentrum med boken som det bärande mediet.

En huvuduppgift för biblioteken är att främja barns läsande. Vi ser en oroande trend där gruppen 9–14 år har minskat sitt läsande. Sannolikt är det en kombination av många faktorer men tillsammans måste förskola, skola, familj och skol- och folkbiblioteken försöka vända den trenden. Kristdemokraterna vill införa ett statligt anslag på 200 miljoner kronor årligen för inköp av läromedel och vi ser gärna att skolan använder en del av pengarna till inköp av böcker till skolbiblioteket.

En annan oroande signal är den undersökning som Lärarförbundet och Lärarnas Riksförbund nyligen presenterade. 27 av 100 till-

frågade blivande lärare som avser att arbeta i grundskolans tidiga år tycker att de inte har fått tillräcklig utbildning i att lära eleverna läsa, räkna och skriva. Kristdemokraterna har hela tiden betonat skolans viktigaste uppgift, att ge alla elever de kunskaper som är nödvändiga för att leva och verka i dagens samhälle. Vi menar att det är i de lägsta årskurserna som kunskaperna grundläggs och att det är helt avgörande att blivande lärare ges utbildning för att både förmedla och utvärdera kunskaper. Lärarutbildningen borde, enligt vårt sätt att se, vara en garant för att våra barn ges en bra start i läsandet.

När Alf Svensson 1996 tilldelades Talarpriset för ”en politisk talekonst fylld av klarhet, kraft och mänsklig värme” betonade han själv skönlitteraturen som en viktig inspiratör och en av förklaringarna till förmågan att finna orden, att väga dem och att formulera sig. Den som läser mycket tar del av författarens formuleringskonst och får ett rikare språk. Därför är det så viktigt att alla har tillgång till bibliotek oavsett var i landet man bor. Lika viktigt är att det finns ett varierat utbud och litteratur på olika nivåer så att alla kan finna något som lockar till läsning. Ett väl fungerande samarbete mellan biblioteken för att öka utlåningsservicen ger förutsättningar för detta.

Kristdemokraterna ser mycket positivt på LL-stiftelsens utökade verksamhet. Många, både barn och vuxna, har stor glädje av att få information och läsa böcker med lättläst text. Vi vet att efterfrågan på lättläst barn- och ungdomslitteratur är stor. För att kunna öka antalet titlar för barn och unga utan att behöva begränsa utgivningen av vuxenlitteratur vill Kristdemokraterna öka anslaget till LL-stiftelsen. För oss är det viktigt att ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter – alla ska ha tillgång till god litteratur.

GUNILLA TJERNBERG (KD)

Riksdagsledamot, Kulturutskottet

FOTO: KRISTDEMOKRATERNA

– För oss är det viktigt att ingen hålls tillbaka och ingen lämnas efter – alla ska ha tillgång till god litteratur, skriver Gunilla Tjernberg (kd).

CODECO

Självbetjäningsautomater & R F I D

Codeco erbjuder biblioteken självbetjäningsautomater och ett komplett koncept av RFID utrustning inklusive RFID etiketter (chips), larmbågar, konverteringsstationer, inventarieläsare, utrustning till personalarbetsplatser och självbetjäningsautomater

STOCKHOLMS STADSBIBLIOTEK

LUMA FILIALEN, HAMMARBY SJÖSTAD

Ett 100% RFID bibliotek med utrustning från Codeco

CODECO SVERIGE AB
TEKNIKRINGEN 8
583 30 LINKÖPING

www.codeco.se

Tel : 013 23 99 50
Fax: 013 23 99 55
E-mail: sales@codeco.se

film biblioteket

- En hemsida för Sveriges bibliotek!

Laddad med över 2000 filmtitlar från 249kr med utlånings/uthyrningsrätt.

Detta är ett litet urval av dvd-titlar, du hittar mycket mer på
www.filmbiblioteket.se

Filmdata AB, Göteborgsvägen 19, 504 35 Borås
Tel: 033-225270 Fax: 033-444466 Mail: bibliotek@filmdata.se

Rapport från Högskoleverket: Framtida arbetsmarknaden svår för bibliotekarier

VILL MAN BLI fritidspedagog, förskollärare, läkare eller tandläkare kommer det sannolikt inte att vara några problem att få jobb efter avslutad utbildning. Beräkningar pekar tydligt mot en framtida brist på nyutexaminerade i dessa yrkeskategorier.

Sämre på jobbfronten ser det ut för dem som väljer att utbilda sig till högstadie- och gymnasielärare, journalist eller bibliotekarie.

Högskoleverket publicerade nyligen en rapport som visar vilka utbildningar i Sveri-

ge som ger bäst möjligheter till arbete i framtiden.

Rapportens resultat speglar till stor del dem som redovisas i *Trender och prognoser*, som Prognosinstitutet vid Statistiska centralbyrån (SCB) står bakom och som vi redogjorde för i BBL nr 1/2006. Men medan SCB:s rapport bygger på beräkningar som rör hela utbildningssystemet har Högskoleverket i samarbete med Prognosinstitutet gjort beräkningar för ett trettiotal större utbildningsgrupper inom den högre utbildningen.

Det är första gången som man från Hög-

skoleverkets sida har undersökt hur arbetsmarknaden kan komma att se ut för de studenter som idag påbörjar sin utbildning och utexamineras om fyra, fem år eller senare. Syftet är att både utbildningsplanerare och studenter ska få en bättre och vägledande bild av hur balansläget (dvs överskott, underskott eller balans) på arbetsmarknaden ser ut när det är dags för dagens studenter att söka jobb.

Erfarenheter visar nämligen att diskussionen om hur olika utbildningar ska dimensioneras alltför ofta utgår från det aktuella läget

Pensionsavgångar och breddad arbetsmarknad – inget hopp om framtiden

på arbetsmarknaden. Dagsläget på arbetsmarknaden spelar också en betydande roll för vilka utbildningar studenterna tror är bäst att välja, trots att behoven och efterfrågan kan se annorlunda ut den dag de är klara med sin utbildning.

Högskoleverkets rapport redovisar också – utöver det framtida balansläget på arbetsmarknaden – hur dagens situation på arbetsmarknaden ser ut. För varje utbildningsgrupp finns även siffror på antal nya studenter, könsfördelning och examensfrekvens.

När det gäller den framtida arbetsmarknaden för bibliotekarier är prognosen inte ljusare än vad siffrorna i SCB:s rapport gav vid handen. De senaste åren har det varit ett överskott på utbildade bibliotekarier. Från arbetsgivarhåll har man rapporterat god tillgång på sökande till lediga tjänster, med andra ord: man har kunnat välja och vraka. Och det kommer att vara fallet även under de närmaste 15 åren. Trots att arbetsmarknaden för bibliotekarier med inriktning mot informationsbehandling under senare år har breddats och trots stora pensionsavgångar (drygt hälften av de nu yrkesverksamma är 50 år eller äldre) väntas tillgången på utbildade bibliotekarier öka markant. Ökningen fram till 2020 beräknas bli så pass stor som 2000 personer eller 40 procent medan efterfrågan förväntas visa endast en svag ökning. Ett växande överskott på bibliotekarier är alltså att vänta under prognosperioden.

I rapporten menar Högskoleverket att antalet utbildningsplatser är högt i förhållande till vad som idag kan förutses när det gäller arbetsmarknadens utveckling. Det gäller på kort sikt, det vill säga de som idag påbörjar sin utbildning och är färdiga kring 2010, men även på längre sikt.

HENRIETTE ZORN

Högskoleutbildningarnas Dimensionering
Ett planeringsunderlag inför läsåret 2006/07
Rapport 2006:6

FAKTA UR HÖGSKOLEVERKETS RAPPORT

- År 2003 var antalet förvärvsarbetande med biblioteks- och informationsvetenskaplig utbildning cirka 5 100.
- Fyra av fem med biblioteks- och informationsvetenskaplig utbildning är kvinnor. Enligt rapporten kommer den höga kvinnoandelen att bestå.
- De flesta med bibliotekarier- eller biblioteks- och informationsvetenskaplig utbildning arbetar i yrken väl i linje med utbildningen.
- Arbetsinkomst 2003:
Män 30–34 år: 248 000 kronor, 35–39 år: 252 000 kronor
Kvinnor 30–34 år: 235 000 kronor, 35–39 år 224 000 kronor
- Läsåret 2000/01 var antalet programnybörjare totalt 395. Motsvarande siffra läsåret 2004/05 var 542.

På de biblioteks- och informationsvetenskapliga utbildningarna råder det delade meningar om hur man ska tolka signalerna om en kärv arbetsmarknad för nytexaminerade bibliotekarier. Just nu är man dessutom sysselsatt med att sätta sig in i vad Bolognastrukturen kan komma att innebära.

EN SOM HAR funderat mycket på utbildningens överdimensionering och framtiden för studenterna på biblioteks- och informationsvetenskapliga programmet (B&I) är Katriina Byström, prefekt vid Högskolan i Borås.

– Vi tänker mycket på det här och känner att vi på något sätt måste ta hänsyn till detta i vår framtida planering, särskilt nu när vi går in i Bolognastrukturen. Hur ska vi dimensionera våra utbildningar? Vi tar ju årligen in väldigt många studenter och av dessa blir det många som går ut som färdiga bibliotekarier. Varken för utbildningen eller för fältet är det bra om det blir för många bibliotekarier som inte hittar arbete, säger hon.

En alltför god tillgång på bibliotekarier där arbetsgivarna kan välja och vraka bland duktigt folk leder till en situation där de färdigheter och kunskaper som man tillägnat sig kanske inte värdesätts lika högt.

På B&I i Borås, som årligen antar cirka 300 studenter, funderar man på att försöka omfördela inom ramen för det rådande systemet. Det handlar om att ta in lite färre studenter till grundutbildningen men i stället satsa mer på fortbildning/fristående kurser för dem som redan finns i yrket/utbildningen.

– Vi får pengar för antalet helårsstudenter som finns i systemet varje år. Många av de här helårsstudenterna har sökt sig till vår programutbildning. Men redan nu har vi börjat skifta över dem till mer fristående kurser som kan ses som ett slags fortbildning. Om vi utbildar ett färre antal studenter som blir nytexaminerade bibliotekarier, då kommer ju tillgången så småningom att inte vara så god och då ökar efterfrågan igen, menar Katriina

Byström och tillägger:

– Men det här är inte en så enkel manöver som det kan låta.

En strategi är att titta på hur man kan utveckla utbildningen och professionen för att skapa en bredare arbetsmarknad.

– De färdigheter och kunskaper som vi som bibliotekarier har är ju gångbara i alla företag som på något sätt handskas med stora mängder information som behöver sorteras och bearbetas.

Det man också tittar på är hur man kan kombinera de kunskaper man får på B&I med andra ämnen på högskolan. Som exempel pekar Katriina Byström på en artikel som publicerats på högskolans hemsida. I den berättas om två studenter som valt att spetsa sin utbildning i biblioteks- och informationsvetenskap med en magister i informatik. Slagkraftiga kombinationer, menar Katriina Byström, kan vara en möjlighet att nå en bredare arbetsmarknad. Men det gäller att potentiella arbetsgivare får upp ögonen för dessa personer som tänkbara och värdefulla medarbetare i olika sammanhang. Man måste helt enkelt bli bättre på att informera de studenter som söker sig till utbildningen om vilka möjligheter som finns men även arbeta hårt för att utåt marknadsföra yrket och de kvalifikationer man får med sig.

– Det kanske inte löser problemen idag men det är kanske ett frö att så för framtiden. Om bibliotekssektorn blir alldeles för liten är ju risken stor att yrket inte utvecklas, säger Katriina Byström.

Olle Persson prefekt för bland annat B&I vid Umeå universitet är även han orolig över Högskoleverkets prognoser.

– Det här är en signal till potentiella stu-

denter att arbetsmarknaden för bibliotekari-er inte är lika gynnsam längre. Det kommer förmodligen att leda till ett lägre söktryck och då måste man från utbildningarnas sida börja konkurrera om studenterna. Och för att öka chanserna att få tillbaka det reducerade antalet studenter är risken stor att man sänker förkunskapskraven på 80-poängsutbildningen, menar Olle Persson.

Ett annat scenario som han ser framför sig är ett som Katriina Byström redan varit inne på: att det finns en bredare arbetsmarknad för bibliotekari-er och att det i sin tur lockar fler studenter.

– Men då måste man marknadsföra utbildningen som ett bredare program och kanske hålla tillbaka biblioteksbegreppet. Om man kallade utbildningen för informationsvetare eller något liknande skulle anställningsbarheten öka, i alla fall initialt, tror Olle Persson.

Han tycker också att anpassningen till Bolognastrukturen rör till det hela. Ingen vet riktigt vad som gäller och vad som kommer att hända.

– Om magisterprogrammet finns kvar och du även kan läsa B&I på grundnivå och om det sedan inte krävs någon master för forskarutbildningen frågar åtminstone jag mig: Vem är intresserad av att läsa en masterutbildning i B&I? I förhållande till en magister innebär det ju ytterligare ett år och det är dyrt att läsa. Och om längre studier inte påverkar möjligheterna till vare sig jobb eller högre lön...? Jag tycker det verkar svårsålt.

På B&I i Umeå har man en intagning per år och då tar man in trettio studenter. Enligt Olle Persson har man en bra genomströmning och studenterna är jätteduktiga. Viket söktryck och man som en följd sänker kra-

ven för intagning riskerar man en devalvering av utbildningens värde.

Några som tar Högskoleverkets framtidsprognoser med ro är Kerstin Rydbeck, prefekt och ansvarig för B&I vid Uppsala universitet och Birgitta Olander, avdelningsföreståndare för B&I vid Lunds universitet.

Just nu finns det visserligen ett överskott på bibliotekari-er men många i yrket kommer de närmaste åren att gå i pension vilket i sin tur kommer att leda till en stor omsättning, menar båda.

Birgitta Olander:

– Visserligen har man länge talat om generationsväxling men nu är den faktiskt här. Åren 2005–2014 kommer närmare fyrtio procent av bibliotekari-erna att gå i pension och det måste ju på något sätt märkas på arbetsmarknaden.

I Lund tar man in 42 studenter per år till B&I vilket innebär att man ha 84 studenter i utbildning på det tvååriga programmet. Söktrycket är högt, de senaste åren har man haft sex sökande till varje plats. Det finns inga tankar på att dra ner antalet platser.

– De resurser vi har är bundna till antalet platser, ska vi dra ner måste vi avskeda lärare, och det är vi inte speciellt intresserade av. Jag håller med om att det finns en viss överdimensionering men jag tycker inte att det ser så nattsvart ut.

Enligt Birgitta Olander är det ytterst få av dem som lämnar utbildningen som genast får en fast anställning. Men hon tror inte heller att särskilt många är arbetslösa. Liksom är fallet för många andra nyutbildade akademiker idag, hankar man sig fram på projektanställningar och kortare vikariat.

– Skolbiblioteken är alldeles tydligt en ingång i yrkesverksamhet, det är påfallande och tydligt. Vad det beror på vet jag inte, kanske är det större rörlighet inom skolbiblioteksvärlden eller så är det så att skolorna expanderar.

Inte heller i Uppsala planerar man för neddragningar av antalet platser till B&I. Men man kommer heller inte att öka.

Kerstin Rydbeck:

– I det informationsöverflöd vi har kommer vi alltid att behöva människor som kan ordna informationen och vägleda oss så att vi kan hitta det vi söker. Och det är faktiskt det som vår utbildning syftar till. Om det i framtiden kommer att kallas bibliotekarie eller heta någonting annat – kompetensen kommer ändå att behövas.

I Uppsala har man de två senaste åren tagit in 80 studenter per år till utbildningen. Förra året hade man fler sökande än någonsin. En orsak kan vara att det är många som vill gå

den relativt nystartade distansutbildningen som ges på helfart. Till hösten 2006 introduceras också biblioteks- och informationsvetenskap som en möjlighet att läsa inom ramen för lärarutbildningen (se separat artikel). Kombinationen gör det möjligt att bli både lärare och bibliotekarie.

– Vi tänker oss att med vår distansutbildning, vår kombinerade utbildning lärare/bibliotekarie samt den ordinarie utbildningen som bedrivs på campus så ska vi kunna klara oss med den dimensionering som vi har idag, säger Kerstin Rydbeck.

Både hon och Birgitta Olander är övertygade om att det finns en utforskad arbetsmarknad för bibliotekari-er. Båda nämner Danmark som förebild där en tredjedel eller närmare hälften av nyutbildade bibliotekari-er suggs upp av den privata sektorn och går till annan verksamhet än bibliotek.

Kerstin Rydbeck:

– Att marknadsföra utbildningen och på så sätt hitta en alternativ arbetsmarknad tror jag är den viktigaste strategin som vi på utbildningarna kommer att använda oss av för att slippa glappet mellan utbud och efterfrågan. Många större företag, dels forskningsintensiva, dels sådana som har behov av att ordna sin interna information, skulle säkert ha ett otroligt stort behov av våra studenter om de bara visste att det var hos oss kompetensen fanns.

HENRIETTE ZORN

FAKTA BOLOGNAPROCESSEN

I den s k Bologna-processen deltar 45 europeiska länder med syftet att stärka utvecklingen av det europeiska samarbetet inom högre utbildning och främja rörlighet och anställningsbarhet. Målsättningen är att länderna till 2010 ska ha skapat ett europeiskt område för högre utbildning. För att nå målen i Bolognadeklarationen strävar de deltagande länderna efter att göra det lättare att jämföra högre utbildning internationellt. Riksdagen har därför beslutat att i linje med Bologna-processens målsättningar och regeringens förslag i propositionen Ny värld – ny högskola, dela upp svensk högre utbildning i tre nivåer: grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå.

Riksdagen röstade mot regeringens förslag att slopa dagens krav på fördjupning på 60 poäng för en kandidatexamen och 80 poäng för en magisterexamen. Genom att slopa fördjupningskravet ville man betona kvaliteten snarare än kvantitet i examensbeskrivningarna.

En ny masterexamen införs som förutsätter en tidigare examen om tre års studier och som omfattar två års studier på heltid. Riksdagen hade också synpunkter på regeringens förslag att studenter med den nya masterexamen ska kunna tillgodoräkna sig ett års studier om de går vidare till forskarutbildningen.

Vidare beslutade riksdagen att göra om ett antal utbildningar. Civilingenjörs- och arkitektutbildningarna förlängs och blir femåriga och civilekonomexamen blir en yrkesexamen.

DIK Bibliotekarieförbundet:

”Många studenter är oroliga”

FÖR FYRA ÅR sedan undersökte DIK-förbundet hur det hade gått för nyutexaminerade biblioteks- och informationsvetare när de skulle ta steget ut på arbetsmarknaden. Enkätsvaren gav då, 2002, en ganska ljus bild. Drygt hälften av dem som svarade uppgav att de hade fått jobb direkt efter avslutade studier. Inom sex månader hade 92 % arbete. 86 % ansåg att de

fick arbeta med kvalificerade arbetsuppgifter.

Nu har DIK en ny enkät på gång där man undersöker vägen ut på arbetsmarknaden för nyutexaminerade biblioteks- och informationsvetare. Man vänder sig till dem som gick sin sista termin någon gång under perioden vt 02- ht 05. Resultatet kommer före sommaren eller i höst.

Undersökningen görs på förekommen anledning. Visserligen menar många att det nu ser ljusare ut för nyblivna bibliotekarier än vad det gjorde för bara ett år sedan. Men enligt Johannes Rudberg, ordförande för DIK Bibliotekarieförbundet, är lite drygt 5 % av förbundets medlemmar heltidsarbetslösa. Arbetsmarknaden är av allt att döma redan nu kärv och många studenter är oroliga.

– Vi har haft kontakt med studenter som har känt sig lurade. De började sin utbildning när tiderna var bättre och med facit i hand känner de sig utsatta för glädjekalkyler, menar Johannes Rudberg.

– I flera årtionden har det talats om de stora pensionsavgångarna – vilket för övrigt studenterna är hjärtligt trötta på att höra om. I dagsläget är det nära två tredjedelar av kåren som är 50+ vilket innebär stora pensionsavgångar fram till 2020. Men man kan ju inte räkna med att alla pensionsavgångar återbesätts, det har vi redan sett exempel på. Dessutom har man numera möjlighet att arbeta tills man är 67 år vilket till viss del kan bromsa upp avgångarna.

Johannes Rudberg berättar att DIK Bibliotekarieförbundet fått en del medlemsreaktioner om att utbildningsplatserna är för många. En del menar att man borde verka för ett minskat antal. Om utbildningen hade varit en renodlad yrkesutbildning med sikte enbart på offentliga bibliotekarietjänster hade det varit naturligt att dimensionera enbart i förhållande till detta. Men biblioteks- och informationsvetenskap är ett akademiskt ämne bland andra och i DIK Bibliotekarieförbundets stadgar finns också som en viktig punkt att man ska verka för en vidgad arbetsmarknad. Förebilden är Danmark där många bibliotekarier får jobb i det privata, icke-offentliga.

– Vi menar att ”B&I-kompetensen” även hos oss i Sverige kan användas på många andra ställen i samhället än enbart i den traditionella bibliotekssektorn, säger Johannes Rudberg.

En antydning till en sådan utveckling fanns i Sverige, med rekrytering till IT-branschen där man blev sk informationsarkitekter. Men sedan kom IT-bubblan och det hela stannade av. Frågan är varför det är så stor skillnad på Danmark och Sverige när det gäller arbetsmarknaden för biblioteks- och informationsvetare?

Detta kommer DIK Bibliotekarieförbundet att titta närmare på i samarbete med sin danska motsvarighet.

– Förutom t ex IT-branschen ser vi också det stora behovet av professionellt bemannade skolbibliotek som en möjlighet till fler arbetstillfällen för våra medlemmar, säger Johannes Rudberg.

Men visst, menar han vidare, kan systemet med att lärosätena konkurrerar om studenterna innebära problem. Om konkurrensen bedrivs helt utan hänsyn till kommande arbetsmarknad drabbar det i slutändan givetvis studenterna.

– Självklart förutsätter vi att utbildningsanordnarna har en sådan omvärldsbevakning att de väger in arbetsmarknaden som en av faktorerna när de beslutar om antalet utbildningsplatser.

HENRIETTE ZORN

ILLUSTRATION: VEIDE GUSTAFSSON

Två yrkesutbildningar i en

I FRAMTIDEN KOMMER kanske fler att kombinera jobbet som skolbibliotekarie med lärarjobb. Uppsala universitet satsar till hösten på att erbjuda ett slags kombiutbildning för bibliotekarier och lärare. Från höstterminen 2006 kan den som redan är lärare eller studerar vid lärarprogrammet vid Uppsala universitet även utbilda sig till bibliotekarie genom att läsa Biblioteks- & Informationsvetenskap (B&I), 80 poäng. Utbildningen ges av Institutionen för ABM. Förtur till studieplatserna ges till män eftersom majoriteten av studenterna vid utbildningen är kvinnor.

Genom att erbjuda denna utbildning hoppas universitetet framför allt att man kan skapa förutsättningar så att elever kan tillägna sig en god informationskompetens. Dessutom finns även förhoppningar om att denna kombiutbildning ska underlätta och stimulera samarbetet mellan lärare och skolbibliotekarier.

– Man ska kunna läsa B&I som vilket skolämne som helst. Du kan bli lärare i svenska eller engelska eller du kan läsa för att bli lärare och antingen arbeta med informationsökning, läsfrämjande arbete eller som skolbibliotekarie helt enkelt, säger Kerstin Rydbeck, prefekt och universitetslektor i Biblioteks- & informationkunskap vid Uppsala universitet, till BBL.

– Redan nu har vi märkt av ett stort intresse genom ett ökat antal förfrågningar om kursen, säger Görel Tunerlöv, kursadministratör vid institutionen ABM.

ÅE

Hur påverkas vi av Bologna-processen?

MER ÄN ETT decennium har gått sedan den gamla bibliotekarieutbildningen med bibliotekarieexamen avskaffades och avlöstes av det akademiska ämnet biblioteks- och informationsvetenskap (B&I). Idag finns detta ämne fast etablerat vid fem svenska lärosäten – Borås, Lund, Umeå, Uppsala och Växjö.

Stora yttre förändringar har alltså skett beträffande blivande bibliotekariers akademiska utbildning men längd och nivå på utbildningen i B&I har kommit att etableras som relativt homogena vid de olika utbildningsorterna. Blivande folk- och forskningsbibliotekarier har också läst sida vid sida i en gemensam studiegång. Kommer dessa förhållanden att bestå när anpassningen till Bologna-processen inom kort får genomslag vid svenska universitet och högskolor?

Där pågår för närvarande en febril aktivitet med att anpassa hela det samlade utbildningsutbudet enligt Bologna-processens principer. Bland annat ska samtliga kurser nivådefinieras och inplaceras på antingen grundnivå, avancerad nivå eller forskarnivå. Från den 1 juli 2007 ska det reformerade systemet vara helt genomfört vilket innebär att lärosätenas planering nu slutspurtar i hektiskt tempo.

Hur påverkas vi inom biblioteks- och informationsbranschen av den pågående anpassningen till Bologna-processen?

För närvarande verkar det vara lite av hela havet stormar över planeringsläget, och få om ens någon tycks ha en god samlad överblick. Vid det senaste mötet mellan DIK Bibliotekarieförbundet och utbildningsanordnarna i april fick vi en lägesrapport. Just nu ser det ut som om ett par orter kommer att erbjuda avancerad nivå och masterexamen i sin B&I-utbildning medan Borås med störst resurser kommer att erbjuda B&I på både grundläggande nivå med kandidatexamen och avancerad nivå med masterexamen. Situationen har under våren komplicerats ytterligare sedan riksdagen beslutat att den gamla magisterexamen ska kunna finnas kvar, och det ser som om den kommer att finnas kvar även inom B&I på en eller ett par orter, i alla fall till en början. Sammantaget en brokig bild alltså.

I DIK Bibliotekarieförbundets styrelse har vi under vintern beslutat att principiellt bejaka anpassningen till Bologna-processen.

Vårt främsta argument för detta är att en enhetlig utbildnings- och examensstruktur kommer att öka möjligheterna till rörlighet mellan länderna i hela Bolognaområdet. En sådan ökad rörlighet betraktar vi som något i grunden positivt och som något som på sikt kan stimulera och vitalisera vår profession.

Vår grundhållning är att ett kvalificerat akademiskt yrke kräver en kvalificerad utbildning. Det är därför mycket möjligt att vi kommer att förespråka att en masterutbildning bör ses som den normala utbildningsgången för tjänst som bibliotekarie eller motsvarande, men styrelsen är ännu inte färdig med denna diskussion. Stöd för en sådan linje finner vi i vårt grannland Danmark; Sverige är för övrigt sist i Norden med anpassning till Bologna-processen. Den kortare utbildningen vid Danmarks biblioteksskole är på tillbakagång och många tror att den kommer att fasa ut inom ett par år. Det visar sig nämligen att flera danska folkbibliotek som i sina platsannonser sökt en medarbetare med kortare utbildning i slutändan valt att anställa en sökande med den längre utbildningen – kanske till sin egen förvåning. Jämfört med Sverige är den privata arbetsmarknaden för biblioteks- och informationsvetare i Danmark av en helt annan omfattning och den längre utbildningen väcker där allt större intresse, bl a inom IT-branschen. Den kompetens som B&I-utbildningen ger kan användas bredare. Att arbetsmarknaden även hos oss vidgas till t ex privat sektor är mycket angeläget för att bryta vårt nästan totala beroende av enbart offentliga bibliotek som arbetsgivare. Avgörande för att denna utveckling ska komma till stånd är förstås en utbildning med hög kvalitet men även att utbildningens innehåll tydligt kommuniceras gentemot olika typer av tänkbara arbetsgivare.

DIK Bibliotekarieförbundet bejakar en ökad mångfald inom vårt område och det är alltid intressant med olika typer av specialiseringar. Det bidrar till att både ämnet och professionen förblir vitala och upplevs som relevanta på olika håll i samhället. Ett intressant spår bland många tänkbara skulle t ex kunna vara en masterutbildning med särskild inriktning mot ledarskap.

Avancerad nivå och masterexamen skulle alltså kunna bli det normala i framtiden, men det verkar som att vi under de närmaste

åren kommer att se en ganska diversifierad B&I-utbildning i Sverige. Vad detta kommer att medföra i fråga om fackliga problem kan man bara spekulera i. Vad innebär det för lönenivåerna? Kommer t ex den som väljer att läsa en längre utbildning på avancerad nivå också få mer i lönekuvertet? Vi har ju redan nu aktiva bibliotekarier med flera olika slags utbildningar. En student som börjar läsa hösten 2007 kan alltså eventuellt komma att utexamineras som antingen kandidat, magister eller master från en B&I-utbildning definierad som grundläggande eller som avancerad.

Givetvis kan denna situation medföra problem. Många studenter är redan idag osäkra på vilka skillnaderna är mellan de olika utbildningsanordnarna. Med tre olika typer av examen kommer denna osäkerhet sannolikt att öka. Att förmedla en tydlig och ärlig information till studenterna blir viktigare än någonsin. Vi menar ändå att en ökad mångfald också kan ge positiva effekter. Det skulle t ex kunna bli en möjlig livsväg för en individ att först läsa B&I på den grundläggande nivån och därefter gå ut i arbetslivet några år. När behovet av fördjupning ger sig till känna kan han eller hon då återvända till universitetet/högskolan och med sin arbetslivserfarenhet i bagaget välja att läsa på avancerad nivå (och eventuellt forskarnivå). Ett sådant växelbruk mellan studier och arbetsliv skulle gynna det viktiga utbyte mellan fält, studier och forskning som de flesta är överens om är alltför obetydligt idag.

Vilka utbildningar kommer studenterna att söka sig till? Vilken utbildningsnivå kommer arbetsgivarna att fråga efter och vilka lönenivåer kommer att bli aktuella? Hade vi svaren på dessa frågor skulle vi troligen kunna göra säkrare förutsägelser om framtiden.

En sak som oroar oss är om de vägval som nu görs av B&I-utbildningarna kommer att resultera i att rörligheten inom ämnet mellan de olika utbildningsorterna i vårt land försvåras och nästan omöjliggörs. En del i det nuvarande planeringsläget tycks tyda på det. Det vore givetvis beklagligt och inte minst en präktig paradox eftersom ett överordnat mål med Bologna-processen är att främja, inte att försvåra, rörlighet.

DIK Bibliotekarieförbundets styrelse
genom **JOHANNES RUDBERG**, ordförande

Känns hanteringen av e-tidskrifter komplicerad?

EBSCO kan hjälpa dig!

Att sammanställa och uppdatera en komplett lista över alla e-tidskrifter, registrera, aktivera och lösa accessproblem m.m. är både tidskrävande och komplicerat.

Vår kundfokuserade och erfarna personal assisterar vid accessproblem, ändringar av IP-adresser, m.m. Våra elektroniska tjänster reducerar administrativa uppgifter samtidigt som de maximerar slutanvändarens sökmöjligheter.

EBSCO kan leverera specificerade fakturor som förenklar budgetarbetet, samt generera kundanpassade statistikrapporter för utvärdering och utveckling av beståndet.

Med vår expertis kan vi hjälpa dig.
Kontakta din lokala EBSCO-representant idag!

www.ebsco.com

CUSTOMERFOCUSED**CONTENTDRIVEN**

EBSCO
INFORMATION SERVICES

Bibliotek 2.0:

Innehåll och gemenskap på webben – ett nytt sätt att möta låntagare?

Begreppet 'Bibliotek 2.0' har under senaste tiden uppmärksammats allt mer, särskilt i den sk bloggofären. Men vad är egentligen Bibliotek 2.0 – en radikal förändring eller bara ett upplåst modeord?

TVÅ-PUNKT-NOLL-tänkandet har sin upprinnelse i det som kallas Web 2.0, ett samlingsbegrepp för ett antal nya tjänster som fått stor spridning de senaste åren. Nyckelordet här är 'social computing', där användarna själva skapar både innehåll och gemenskap. Några vanliga exempel på vad som brukar räknas in i Web 2.0 är:

- Wikipedia, uppslagsverket som byggs upp av frivilliga insatser
- Bloggar
- Flickr.com, där man publicerar sina privata bilder för att dela dem med andra
- Del.icio.us, en tjänst för att publicera sina egna kommenterade bokmärken (sk social book-marking)
- LibraryThing, där vanliga människor katalogiserar sina boksamlingar

Web 2.0-tänkandet utmärks bl a av öppenhet och användarnas stora delaktighet. Man arbetar ofta med sk communities där aktivitetsgraden minst sagt kan vara hög. Ta bara tonåringarnas krypin Lunarstorm där det varje dag görs över 3,5 miljoner textinlägg.

För att flytta över Web 2.0-modellen i en biblioteksmiljö myntades hösten 2005 begreppet "Library 2.0". Sedan dess har diskussionerna gått höga på biblioteksbloggarna världen över. Många försök till definitioner har gjorts, ofta med innebörden att det handlar om ett paradigmskifte, att det är revolutionärt, att det står för ständig förändring, att kunskaps- och informationsflöden inte blir enkelriktade som tidigare utan dubbelriktade. Kommunikationen sker alltså inte bara från biblioteken till dess användare, utan går i lika hög grad åt andra hållet. Vid Umeå stadsbibliotek har man nyligen dragit igång ett Bibliotek 2.0-projekt.

– Kommunfullmäktige har uttalat att man vill att vi ska utveckla biblioteket som mötesplats, även i virtuell form. Och kultur-nämnden har klart uttalat att de vill att vi ska bli "Europas E-bibliotek", som ett inslag i

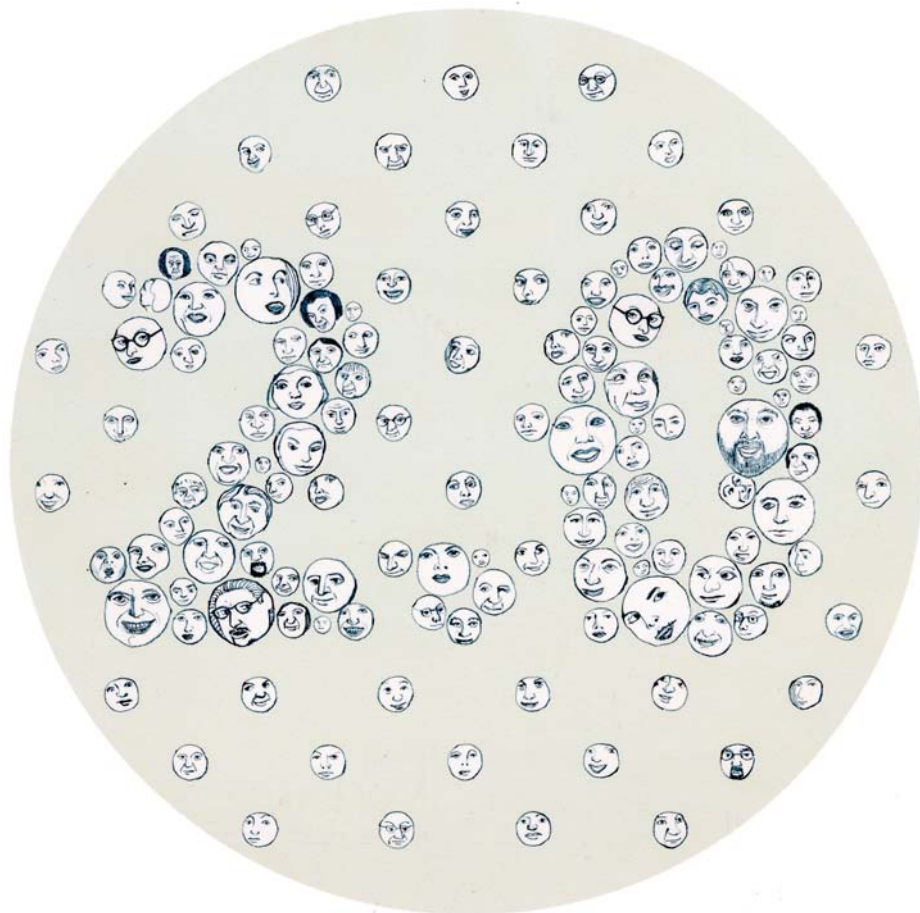

ILLUSTRATION: PAOLO SANGREGORIO

Umeås ansökan om att bli Europas kulturhuvudstad 2014, berättar bibliotekschefen Inger Edebro Sikström.

– När vi började titta på 2.0 såg vi att det var mycket som stämde in med våra egna funderingar om hur vi ville utveckla biblioteket. Vi lät bli att undersöka vad ett barnperspektiv på webben egentligen innebär. Det står klart att webben är en social företeelse. Och biblioteket måste finnas på webben, det är där användarna finns!

Umeå-projektet innebär att man ska skapa en biblioteks-community, utifrån ett allmänkulturellt perspektiv. Användarna kan själva skapa specialgrupper i vilket ämne som helst: Harry Potter, Manga-serier, deckare, indiska långfilmer, vad som helst. Det måste inte röra sig om böcker.

– Vi ser det som ett nytt sätt att möta våra låntagare, säger Lars Eriksson, som är projektledare i Umeå.

– I grupperna kan deltagarna skapa topp-listor, betygsätta böcker, tipsa varandra. Bibliotekarierna kan delta med sin professionella kompetens och fördjupa diskussionerna, men framför allt så vill vi ta fasta på den kunskap och det intresse som finns hos låntagarna. Det är långt ifrån säkert att det är bibliotekarierna som kan mest!

Ledorden i projektet är fyra i-ord: innovativ, intuitiv, informativ och interaktiv.

– Vi har tittat på andra communities som Apberget, Helgon.net, men också Lunarstorm. Däremot har vi inte hittat någon förebild inom kulturområdet, fortsätter Lars Eriksson.

Man har inspirerats av den amerikanske sociologen Ray Oldenburg och hans tankar om den ”tredje platsen”. Den första och andra platsen är enligt honom hemmet respektive arbetet. Den tredje platsen står för den neutrala plats där man umgås i övrigt: local hangouts som puben, kvartersbutiken på hörnan, eller varför inte biblioteket. Ett ställe där man kan ”freda sig från dem man älskar mest”.

Bibliotek 2.0 innebär att bibliotekarierna måste ge upp en del av kontrollen. Är det ett hot mot yrkesrollen?

– Nej, tvärtom, det är en möjlighet att utveckla yrkesrollen, säger Inger Edebro Sikström.

– Däremot är det ett hot om vi alltför hårt håller fast vid den nedre kompetensgränsen. Vi ska i stället sträva efter att höja den övre kompetensgränsen. Men visst kan det innebära en omformulering av yrkesrollen. Och så här långt har vi bara mött positiva reaktioner från personalen.

Finns det då inga risker med att släppa in låntagarna?

– Vi kommer självfallet att ta fram etiska riktlinjer, säger Lars Eriksson.

– Eftersom vi är en kommunal instans är det extra viktigt att detta inte blir ett forum för rasism, hot eller liknande.

Umeå är på väg att inleda ett samarbete med Stockholms stadsbibliotek där man sedan hösten 2004 drivit ett projekt med utgångspunkt i Web 2.0-tänkandet.

– Vi försöker ta ett helhetsgrepp på både webben och katalogen, berättar Mats Hernvall, chef för Virtuella enheten på SSB.

– Efter sommaren lanserar vi en ny webbplats där vår OPAC blir helt integrerad med webben. OPAC:en i sin nuvarande form försvinner alltså. Som det är idag tvingar vi ju låntagarna att använda vårt interna lagersystem när de söker i vår katalog. Men vi vill kunna erbjuda ett mervärde i form av recensioner, bilder och innehållsbeskrivningar. Integrationen gäller även andra resurser. Om man exempelvis gör en sökning på ett författarnamn presenteras också information om författaren, hämtad från Alex Online.

Man strävar också efter att göra bibliotekariernas kompetens mer synlig utåt. Man jobbar med sk temawebbar som byggts upp av personalen utifrån deras egna specialkunskaper och intressen.

Bibliotekarierna kan äntligen arbeta med

det som är deras uppdrag, fortsätter Mats Hernvall, att skapa lust och intresse kring läsningen. Men temasidorna kommer inte vara begränsade till input från personalen. Många låntagare är oerhört kunniga och vill gärna diskutera och dela med sig. Men det kommer att framgå vilken information som är genererad av användarna.

Ett tredje svenskt exempel är den senaste utvecklingen inom den nationella tjänsten Fråga biblioteket.

– Vi har just börjat titta på möjligheten att kommunicera via Instant Messaging, dvs program som MSN, ICQ och Skype, berättar projektledaren Åke Nygren.

– En annan intressant tanke är att göra det möjligt för frågeställarna att fördjupa och bygga ut de svar som lämnats. Det börjar dyka upp allt fler sådana tjänster på nätet nu, exempelvis de svenska Berunda och Spray iQ.

Är då Bibliotek 2.0 något nytt? Har inte biblioteken i årtionden försökt att hitta bättre sätt att möta sina användare och deras behov? Jo förvisso, men webben innebär en oerhört stor förändring i vårt sociala liv och nu har tekniken och programmen blivit så lätta att använda att genomslaget blir desto större. Vill biblioteken ”vara på banan” när det gäller dagens unga måste man gå ut på webben på allvar – annars riskeras sotsdöden.

JAKOB HARNESK

Bibliotekskonsult och skribent i BBL

KÄLLOR OCH LÄNKAR:

Library 2.0 i Wikipedia:
http://en.wikipedia.org/wiki/Library_2.0
Library 2.0 and "Library 2.0" / Walt Crawford. Cites and Insights 2006:2
(<http://cites.boisestate.edu/v6i2a.htm>)

www.flickr.com
<http://www.librarything.com/>
www.berunda.net
iq.spray.net

Mediedrev om klädförbud i Falkenberg

Hut, hyfs och hållning! Skolbiblioteket i Falkenberg blev riksbekant när man portförbjöd ungdomar med keps och hängiga byxor där kalsong- eller troskanten blottas. Många ansåg att bibliotekspersonalen borde byta jobb snarare än att eleverna ska behöva byta kläder.

HALLANDS NYHETER VAR först med nyheten om portförbudet på skolbiblioteket på Tullbro-skolan. Därefter hakade radio, tv och andra tidningar på och rapporterade om det elaka biblioteket i Falkenberg. Ända upp till regeringsnivå nådde larmet och kulturminister Leif Pagrotsky uttalade sig för fri klädsel.

– Att man har keps på sig stör väl ingen så länge kepsen inte väsnas, sade kulturministern till TT, och tillade att biblioteken ska anstränga sig för att välkomna alla sorters ungdomar.

Enligt lagen är det tillåtet för skolan att ha vissa ordningsföreskrifter men man får inte stänga av någon elev från grundskolan på grund av opassande klädsel, nazistsymboler, burka etc

Under två dagar i början av april hängde en skylt om förbud på biblioteksdörren. Bibliotekarien Vanja Johansson införde förbudet på eget bevåg eftersom hon ansåg att ”det ser för bedrövligt ut när eleverna måste gå som ett s för att behålla byxorna på”, enligt Hallands Nyheter (6.4.2006). I samma artikel står att skolledningen stöder förbudet. Men när jag ringer upp rektor Martin Lövström tidigt under förmiddagen samma dag så suckar han uppgivet. ”Det kanske gick lite för fort, ett förhastat beslut”, säger han.

– Vi vill ju värna om vårt fina bibliotek och diskuterar därför hur man ska bete sig på biblioteket. Vad som är acceptabelt och inte acceptabelt ska vi på skolan komma överens om tillsammans med föräldrar och elever på ett kommande möte.

Hör beteendet ihop med kläderna?

– Vi kan inte ha åsikter om kläderna. Det är mitt budskap. Vi ska däremot diskutera vilka bemötanden och ageranden som är ok.

Det är väl skillnad att ha egna privata åsikter jämfört med att faktiskt agera och införa ett förbud mot klädstilar man inte gillar? Strider inte det mot skolans värdegrund?

– Absolut är det så. Vi ska som sagt ha ett

FOTO: HENRIETTE ZORN

möte om hur man ska bete sig på biblioteket.

Jag tolkar det som att ni inte har något förbud. Kan du garantera att de i dag portade eleverna släpps in på biblioteket framöver?

– Absolut.

Innan den turbulenta dagen var till ända var förbudet hävt! Alla 720 elever på Tullbro skolan var åter välkomna till biblioteket där det bland annat finns böcker, fyra datorer, kameror och tillgång till DAISY.

Inne på biblioteket arbetar tre bibliotekari-er som fått starkt stöd av skolledningen när ”rikslarmet” gick. När det stormade som värst gick personalen inte att nås för en kommentar. De ville inte bli felciterade.

Men när jag ringer Inger Lillieström som arbetat på Tullbro skolan sedan 1973 ställer hon upp för en intervju, men först efter garantier om att få läsa artikeln innan publicering. Hon skrattar till lite och erkänner att

hon känner ett visst motstånd mot att just denna dag hämta en bunt tidningar till biblioteket på Hallands Nyheter kontor.

-Vi känner oss besvikna över tidningens agerande eftersom vi verkligen försökt få dem att komma till skolbiblioteket och skriva om allt bra vi gör för barnen. Vårt mycket lyckade läsprojekt firar 10-årsjubileum men det har det inte funnits något intresse att skriva om. Desto lättare att framställa oss som tre gamla intoleranta käringar som inte klarar av ungdomar. Vilket är fel!

Inger Lillieström har en heltidstjänst på skolan och delar sin tid som skolbibliotekarie på 40 % och som lärare på 60 %.

-Skolbiblioteket är en välbesökt och omtyckt plats. Det är även något av en oas för de elever som mår lite dåligt. Vi försöker ta oss extra tid med att försöka nå just dessa elever och när det lyckas händer det att vi får deras förtroende.

Inger Lillieström menar att det är viktigt att biblioteksmiljön är så bra som möjligt för alla besökare.

- Alla ska bemöta varandra med respekt - lära sig att ta hänsyn och behärska sig och inte vråla rakt ut bara för att man känner för det. När så många människor ska dela på gemensamma utrymmen måste det finnas vissa överenskommelser. Det finns tex regler att inte äta i biblioteket och att lämna tillbaka låneböcker i tid.

Den omtalade lappen med förbud för byxor på glid handlade egentligen om ett fåtal elever som mycket medvetet och i provocerande syfte visade rumpan, inte bara kalsongkanten. De ville testa gränser helt enkelt och se om och hur vuxenvärlden reagerar. Vissa dagar har personalen skrattat åt dem och skämtat om att de ska få ett skärp till jul. Men ibland tryter orken.

- Dessutom anser jag att det handlar om att förbereda barnen inför vuxenlivet och arbetslivet. Att lära sig koderna som finns även om vi inte vill lätsas om dem. Du och jag går ju inte heller till jobbet i aftonklänning eller bikini eftersom vi vet att det är opassande

Men är det skolbibliotekets uppgift att fostra?

- Det är ju allas ansvar, hela samhällets ansvar, att fostra våra barn.

Inger Lillieström tror ändå att denna historia för något gott med sig eftersom vi alla kanske börjar diskutera hur vi ska vara mot varandra.

- Hur mycket ska vi tolerera? Vilka gemensamma regler ska vi ha? När är det befogat att vi vuxna säger ifrån?

ÅSA EKSTRÖM

Effektiv datafångst för alla områden...

FBC-3860 med USB kabel 1.135:-
Med på/av larmenhet 2.110:-

BSR-100 streckkodsläsare med USB kabel 1.200:-

MBC-6890 Sladdlös med USB anslutning 5.110:-

FBC-6860 med USB kabel 1.310:-

iTherm™ 280 Kvittoskrivare 3.380:-

MSR210U 3-spårs magnetkortsläsare med USB anslutning 635:-

IT3800LR-12 med USB kabel 1.820:-

Etiketter med eller utan larm för böcker, tidskrifter, CD och DVD begär offert

**Samtliga priser är exkl. moms fritt vårt lager.
Beställ direkt i vår nya e-butik**

Telefon 0171-469420
www.phf.se
info@phf.se

Musikwebb lanseras på biblioteken – men bara ett fåtal skivbolag är med

Lagligt och gratis går det nu att ladda ner populärmusik från ett tjugotals bibliotek. Det är Bibliotekstjänst BTJ som lanserar Musikwebb där 170 000 låtar går att ladda ned. Men bara en tredjedel av skivbolagen är med så varken ABBAS eller Beatles låtar går att ladda ned.

– DET HÄR ÄR ett bra alternativ som bidrar till bibliotekens utveckling samtidigt som det även bidrar till den lagliga nedladdningen av musik, säger Jonas Hallström, produkt-specialist på BTJ.

En aning försenad har nu Musikwebb kommit i gång – tjänsten som gör det möjligt för biblioteken att erbjuda digitala lån av musik. Det är framför allt strul med kopieringsskyddet som försenat lanseringen. Fortfarande är få av de stora skivbolagen med. Enbart Sony BGM medverkar av de fyra jättarna. EMI, Warner och Universal har valt att än så länge stå utanför. I skrivande stund går dock ryktet att det förstnämnda bolaget ligger i förhandlingar med BTJ.

I projektet medverkar däremot flera mindre bolag som Playground och Bonnier. Ton-sättare och textförfattare får ersättning av Stim – en ersättning som påminner om den ordinarie bibliotekersättningen. Skivbolagen får en ekonomisk ersättning genom att biblioteken betalar en årsavgift baserad på kommunstorleken.

– För oss, Bonnier Amigo, är det oerhört viktigt att prova på alla de lagliga möjligheter som finns för att sälja musik. Idén med Musikwebb skiljer sig från andra genom möjligheten att till en låg kostnad få lyssna på musiken under en begränsad period, säger Ludvig Werner som är VD för skivbolaget och dessutom ordförande i skivbolagens branschorganisation IFPI som jobbar ihärdigt med att bekämpa illegala nedladdningstjänster.

Varför vill då inte de ständigt klagande skivbolagen delta i ett säkert och legalt nedladdningsalternativ? Är det av ekonomiska skäl eller säkerhetsskäl som flera väljer att avstå?

– Alla rättighetsägare måste få fatta sina egna beslut om hur de vill sälja sin musik. I en perfekt, legal och digital, värld finns naturligtvis ALL musik tillgänglig, säger Ludvig Werner.

Att inte alla bolag deltar i Musikwebb innebär att utbudet är starkt begränsat. Låntagaren kan välja ur 170 000 låtar i de flesta genrer – rock, pop, blues, hip-hop, visor, jazz. Det kan man jämföra med betalsajten iTunes som erbjuder två miljoner låtar. Tonvikten ligger på så kallad populärmusik men det förekommer även klassisk musik. Det är en hel del norska och danska artister vilket väl beror på att BTJ samarbetat med ett danskt företag. I Örebro har stadsbiblioteket köpt in Musikwebb och under fyra veckor i mars hade ungefär 700 nedladdningar skett.

– Visst finns det en del inkörningsproblem men i stort är vi nöjda. Tjänsten passar oss utmärkt eftersom vi har tvingats sluta låna ut cd-skivor av besparingsskäl. Musikwebb är ju inte lika tids- och personalkrävande som cd-skivor. Dessutom slipper man slitage, säger Jan Hansson, IT-samordnare på stadsbiblioteket i Örebro.

Han beklagar att inte alla skivbolag är med på Musikwebb.

– Tyvärr kan tjänsten inte erbjuda stora ar-

FOTO: ÅSA EKSTRÖM

tister som Beatles eller ABBA eftersom deras bolag valt att stå utanför. Frågan är väl om man hade accepterat det relativt påvra utbudet i en cd-samling?

Det enda som krävs för att låna digitalt är att man har en pc och ett lånekort. Därefter kan låntagaren enkelt söka och provlyssna på låtarna i 30 sekunder, lägga in dem i en lista och därefter ladda ner dem. En nackdel är att det inte går att spela de nedladdade filerna i den mest använda mp3-spelaren i Sverige.

– Orsaken till det är att musikfilerna försätts med ett tidsbegränsat skydd s k DRM-skydd, som innebär att de blir obrukbara efter lånetidens slut och att de inte kan kopieras. Just det skyddet finns bara i Windows Media Player, wma-formatet, och fungerar inte i alla spelare som t ex iPod och Sony, säger Jonas Hallström.

Detta är något som BTJ – inte ens med bästa vilja – kan göra något åt. De flesta företag blockerar sina nedladdningstjänster så att de enbart fungerar med de egna musikapparaterna. Ett exempel är dataföretaget Apple som dominerar marknaden genom musik-tjänsten iTunes men för att tjänsten ska fungera krävs en Appletillverkad musikspelare, iPod. Ett faktum som i Frankrike har lett fram till ett lagförslag om att förbjuda den begränsningen. Man vill kort sagt göra iTunes tillgängligt för alla sorters musikspelare.

Apple vars senaste kvartalsrapport visar på en rekordvinst, 565 miljoner dollar, menar att ett förbud skulle leda till stadsunderstödd piratkopiering. Det rör sig alltså om enorma summor som de stora bolagen i första taget inte tänker dela med sig av.

ÅSA EKSTRÖM

Musikwebb hittar du på <http://www.btj.se/musikwebb> eller några av bibliotekens hemsidor.

Hittills är 21 bibliotek anslutna till Musikwebb:

Arjeplog
Borås
Båstad
Eslöv
Lund
Färgelanda
Hultsfred
Karlskoga
Ljungby
Mörbylånga
Norberg
Partille
Sahlgrenska universitetssjukhuset
Sollefteå
Sundsvall
Trollhättan
Tumba
Västervik
Örebro
Örnsköldsvik
Östhammar

Malmö ny huvudman för Fråga biblioteket

DET BLEV LÅNECENTRALEN i Malmö som ensamt fick uppdraget att ta ansvar för och utveckla den elektroniska referenstjänsten Fråga biblioteket. Visserligen i ”mycket nära samarbete” med övriga lånecentraler men Malmö lånecentral övertar officiellt huvudmannskapet från och med i sommar. Man får också ett utökat verksamhetsbidrag på en halv miljon kronor i syfte att redan från halvårsskiftet (1 juli 2006) kunna införliva tjänsten i sin ordinarie verksamhet.

Kulturrådets beslut följer i vissa delar det förslag som Jakob Harnesk presenterade i sin rapport: ”Framtida organisatorisk lösning av Fråga biblioteket” (BBL nr 10/2005). I sin rapport föreslog han att tre lånecentraler i samverkan skulle ta över huvudmannskapet men med Malmös lånecentral som projektägare och operativt ansvarigt.

Lånecentralerna är bäst lämpade för uppdraget, anser Kulturrådet, eftersom dessa idag är de enda helt statligt finansierade folkbiblioteksverksamheterna, vilket ger tydlighet i uppdrag och ansvar. Att Lånecentralen i Malmö får det formella ansvaret motiveras

med att det fysiskt och organisatoriskt är placerat under Malmö stadsbibliotek ”där det idag finns en hög teknisk kompetens, vilket har betydelse för frågor som rör drift, support och utveckling av Fråga biblioteket”.

Idag är cirka 65 kommunbibliotek samt ett finländskt (Mariehamn) knutna till frågetjänsten där man svarar på allmänhetens frågor, hjälper till att hitta information och förmedlar litteraturhänvisningar och länktips.

I det uppdrag som Malmö lånecentral får ingår att svara för samordning, kvalitetssäkring och utveckling av verksamheten. Kulturrådet menar också att det är av stor betydelse att samarbetet med Kungl. Biblioteket och tjänsten Jourhavande bibliotekarie fortsätter att utvecklas, inte minst vad gäller samarbetet kring teknisk support. Lånecentralen i Malmö får i uppdrag att fortsätta dialogen med Kungl. Biblioteket och årligen redovisa hur det samarbetet har utvecklats samt överhuvudtaget hur referenstjänstens verksamhet – med de deltagande folkbiblioteken, tjänsterna Ordbron och Fråga barnens bibliotek – framskrider. HZ

Fråga biblioteket – mest innovativ

SEDAN 2003 HAR Örebro stadsbibliotek varit projektägare för frågetjänsten Fråga biblioteket och haft uppdraget att samordna projektet och utveckla det till en nationell elektronisk frågetjänst på nätet. Där kan man nu glädja sig åt att Frågabiblioteket.nu har blivit utnämnd till en av de tjugofem webbsidor som under sista kvartalet 2005 ansågs vara de mest innovativa.

Det är .NU Domain, som idag är Sveriges tredje största toppdomän med över 80 000 registrerade webbsidor, som utsett de 25 mest innovativa sajterna samt de 25 mest kreativa webbadresserna som registrerats under fjärde kvartalet 2005. Sista kvartalet 2005 skapades 5002 nya .NU-sidor i Sverige.

.NU Domain.Ltd, är ett privatägt USA-baserat företag som innehar rätten att administrera söderhavens Niues landsdomän .nu mot att en del av intäkterna går tillbaka till öriket. HZ

Vill du annonsera i
Biblioteksbladet?

Ring eller mejla Bo Eriksson!
08-717 43 57 | 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com

Digital BiblioteksGUIDE

WAGNER

www.wagnerform.se

**GÖTEBORGS UNIVERSITETSBIBLIOTEK
HAR SKAFFAT SIG EN...**

www.devo.se

Vem kan man lita på?

Hur tillförlitlig är svensk Wikipedia i de artiklar som beskriver vetenskapliga ämnen? Hur står den sig i jämförelse med andra nätbaserade encyklopedier? Lars Iselid skriver om tidigare undersökande jämförelser och låter en radiolog, religionsvetare och sociolog, alla verksamma vid Umeå universitet, kritiskt granska Nationalencyklopedin, Susning.nu och svensk Wikipedia.

DEN 27 AUGUSTI 2005 klockan 18:11 skrevs artikel nummer 100 000 i svensk Wikipedia – som successivt byggts upp under fyra år. Bara ett halvår senare, i mars 2006, hade mängden artiklar ökat till 140 000. Detta att jämföra med Nationalencyklopedin (NE) som sedan utgivningen av första bandet 1989 producerat

368 000 artiklar. Då ska man heller inte glömma bort de 23 000 artiklar som uppdaterats i den elektroniska versionen av NE genom åren.

Medan innehållet i NE har skrivits och granskats av mer än 4 300 ämnesexperter och dessutom kostat miljoner kronor har Wikipedias innehåll producerats ideellt och av

människor vars enda identifiering ofta är ett IP-nr. Men vem kan man lita på? Är det värt att använda bibliotekets elektroniska version av NE eller skaffa en privat prenumeration för 69 kronor i månaden? Eller duger det med Wikipedia som är helt gratis och dessutom ofta hamnar högt i sökmotorernas träfflistor?

I en artikel som publicerades i december förra året i den prestigefyllda vetenskapliga tidskriften Nature hävdades att Wikipedia i princip är jämbördig med Encyclopedia Britannica när det gäller tillförlitligheten i de artiklar som beskriver vetenskapliga ämnesfält. Nature valde ut 50 vetenskapliga ämnesartiklar som skickades till experter för granskning. Man fick svar från 42 experter. Åtta grövre felaktigheter rapporterades – fyra från Wikipedia och fyra från Encyclopedia Britannica – som exempelvis feltolkningar av viktiga begrepp. Men expertgranskarna hittade också faktafel, utelämnande av fakta och missledande påståenden av vilka 162 fanns i Wikipedia och 123 i Britannica. Nature ställde också några frågor om Wikipedia till tusen skribenter som publicerat sig i Nature. 70 % hade hört talas om Wikipedia, 17 % av dessa använde Wikipedia varje vecka och mindre än 10 % hjälpte till att uppdatera den.

Svensk Wikipedia är inte den enda svenskspråkiga encyklopedin på nätet som använder wiki-tekniken. Susning.nu är en webben-cyklopedi som i oktober 2001 startades av Lars Aronsson och som till dags dato har mer än 58 000 artiklar. I april 2004 blev Susning.nu utsatt för klotter i sådan omfattning att man stängde redigeringsmöjligheterna och det fanns planer på att kräva att användarna skulle registrera sig. Susning har emellertid aldrig infört denna funktion och idag är de artiklar som ligger ute endast möjliga att uppdatera av ”några betrodda medlemmar”.

Wikipedias föregångare var Nupedia. Tanken med Nupedia var att överföra idén om vetenskaplig granskning (eng. peer review) i vetenskapliga tidskrifter till en fri encyklopedi på webben. Det startades med stora ambitioner och tanken var att redaktörerna skulle vara på forskarnivå. Som ett sidoprojekt startades efterhand Wikipedia med syftet att bearbeta artiklarna innan granskning-

Svenskspråkiga Wikipedia är med 140 000 artiklar den sjätte största encyklopedin mätt i antalet artiklar.

en på Nupedia. Intresset för Wikipedia växte snabbare än intresset för Nupedia och till slut stängdes Nupedia i september 2003 med ynka 27 artiklar producerade.

Det finns flera fall där Wikipedia har kritiserats för att sprida falska påståenden bl a när det gäller biografiska uppgifter. 78-åriga John Seigenthaler påstods till exempel ha varit inblandad i mordet på John F Kennedy.

Det finns också exempel på när politiker vid den amerikanska kongressen har verkat för att ta bort misskrediterande biografiska uppgifter i Wikipedia.

Kanske ska vi inte betrakta det som skrivs i encyklopedier, varken när det gäller väl-etablerade encyklopedier som NE och Britannica eller fria, lättillgängliga som Wikipedia, som de sanningsägare de ibland uppfattas och används som.

En av grundarna till Wikipedia Jimmy Wales har själv sagt: "Jag tycker inte att man ska citera varken Wikipedia eller Britannica. Felaktigheterna är för många. Däremot kan encyklopedier vara tillräckligt bra för att ge handfast bakgrundsinformation för att underlätta fortsatta studier på ett djupare plan".

Det är inte bara Nature som låtit testa Wikipedia. Tidningen The Guardian lät ett antal forskare granska artiklar i Wikipedia och lämna ett omdöme samt betygsätta efter en tiogradig skala. I genomsnitt fick Wikipedia sex av tio pinnar och en av artiklarna fick inte en enda poäng.

Hoppet om en mer pålitlig nätencyklopedi än nuvarande Wikipedia lever starkt hos vissa. En av grundarna till Nupedia och senare Wikipedia, Larry Sanger, publicerade i januari i år ett uppprop med titeln: "Creating the Digital Universe – Toward a new expert Internet an open letter to the Academic Community Online". Det Larry Sanger föreslår på sin blogg är egentligen en blandning av idéerna kring en granskning från tidigare nämnda Nupedia och redigeringstekniken från Wikipedia. Med den unika wikitekniken som grund föreslår han en encyklopedi skriven av experter som också kontrollerar innehållet med egna signaturer men som bjuder in icke-expertter att skriva under expertens granskande lupp. En revolutionerande tanke? Nja, även expertgranskare kan missbruka sin makt men kanske ligger ändå detta närmare idén om den optimala encyklopedin: fritt online för bästa åtkomst och synlighet, wikiteknik för enklaste redigering och expertgranskning för att stoppa klotret.

LARS ISELID
Umeå universitet

FOTO: LARS ISELID

OLLE SUNDSTRÖM, religionsvetare, om begreppet schamanism.

NE: – Den enda av de granskade artiklarna som har en angiven författare (Åke Hultkrantz). Den återger den sedan åtminstone 30 år tillbaka ledande definitionen av "schamanism" inom såväl forskning som populärvetenskap. (Och artikeln är skriven av denna definitions upphovsman.) I den meningen är artikeln vederhäftig och ger (synnerligen välformulerat) en klassiskt auktoritativ uppslagsboksdefinition av begreppet. Som en följd av detta saknas dock helt en diskussion av svårigheterna med definitionen liksom det saknas hänvisningar om olika perspektiv i forskningen. Det mesta av det som yttras är trots allt tidigare mycket omdiskuterat och fortfarande diskutabelt. Artikeln präglas av en något föråldrad 'essentialistisk' syn på schamanism. Det kan tilläggas att även här förekommer ett tveksamt påstående om att '[s]chamanismen hör till de äldsta religionskomplexen i historien.'

SUSNING.NU: – Den är mycket kortfattad och innehållslös samtidigt som den anför ovidkommande och därmed förvirrande uppgifter med anknytning till nutida svensk populärkultur. Av allt att döma är artikeln skriven av och för en ungdomlig läsekrets. Det saknas helt hänvisningar till begreppets komplexitet.

SVENSK WIKIPEDIA: – Artikeln är illa skriven rent språkligt och motsvarar inte genren, dvs att den inte är skriven som en ordnär encyklopediartikel. Uppenbarligen är den författad av någon med ett eget intresse för nyandlighet ('nyshamanism'). Där förekommer även ett påstående om att schamanismen är 'människans äldsta väg till helande...', ett påstående som, även om det ibland förekommer i seriösare schamanism-forskning, saknar belägg.

FOTO: LARS ISELID

ÅSA GUSTAFSON, sociolog, om begreppet etnicitet.

NE: – Här ges en bred överblick av begreppet etnicitet och dess historiska grund klargörs. Det är där jag hittar den enda oklarheten. Det står att bruket av själva termen etnicitet är relativt sentida även om adjektivet 'etnisk' använts under mycket lång tid. Vad menas med mycket lång tid? Det framkommer att begreppet inte har någon allmänt vedertagen definition och man visar på de dominerande utgångspunkterna till begreppet men klargör inte vilken som är den mest etablerade förklaringsmodellen idag. Det ges också förklaringar till begreppets aktualitet och hur begreppet är sammanlänkat med maktrelationer, men inte nödvändigtvis med konflikt vilket annars är en vanlig föreställning.

SUSNING.NU: – Här är förklaringen delvis densamma som i Wikipedia och NE men med ett något tydligare språk. Det finns en kort historisk översikt och man nämner en koppling till raskarakteristika och påtalar att just det begreppet är inaktuellt i Sverige men aktuellt i USA. Det är en sanning med modifikation skulle jag vilja säga. Raskarakteristika är ovanligt i Sverige men under senare år har begreppet ras åter aktualiserats i samband med den ökade användningen av postkoloniala teorier vilka använder begreppet ras för att tydliggöra kopplingarna till rasism. I förklaringen saknar jag etnicitetbegreppets relation till makt, nationalstater, demokrati och social ojämlikhet, det vill säga att både etnicitet och ras i stor utsträckning är begrepp vars innebörder är nära förbundna med den sociala, politiska och ekonomiska kontext de aktualiseras inom. Med hänvisning till en för mig okänd person nämns begreppets koppling till rasism i den mening att vissa individers kulturella tillhörighet ofta framställs som mindre civiliserad än västvärldens dominerande kultur eller åtminstone

som så problematisk att den helst inte bör förekomma i västvärlden. I denna mening framställs också kulturen som oföränderlig (i det närmaste som biologiskt given). Detta är etablerade förklaringar som bl a har benämnts som ny-rasism eller kultur-rasism.

SVENSK WIKIPEDIA: – Förklaringen till begreppet etnicitet är språkligt så kortfattad att det innehållsmässigt blir otydligt. Det finns ingen förklaring till vad rasbegreppet normalt förknippas med (och eftersom det har skiljt sig åt över tid samt fortfarande skiljer sig åt i olika samhällskontexter) blir det otydligt. Detsamma gäller konstruktivisternas mer mångskiftande innehåll. I förklaringen saknar jag begreppets innehållsmässiga föränderlighet, dess koppling till makt och nationalstater. Det står att 'Idag är det vanligare att etnicitet används i kulturell mening, bl a med avseende på modersmål.' Det är inte direkt felaktigt men däremot så snävt att slutsatsen lätt kan bli missvisande. Det som jag uppfattar som bra i förklaringen är att man påtalar att det inte finns någon allmänt vedertagen definition av begreppet men att man har påvisat två dominerande grundantaganden som finns kring begreppet. Man visar även på den idag vanligaste förståelsen av begreppet.

FOTO: LAAS ISELD

TORBJÖRN SUNDSTRÖM, radiolog, om begreppet datortomografi.

NE: – Mycket bättre beskrivning än i Wikipedia och Susning. Sannolikt har detta författats av någon med kunskap om bildbearbetning t ex en radiolog eller fysiker då begreppen pixel och voxel används vilka dock kan vara svåra att begripa för läsaren. Vad gäller kontrastmedel kan läsaren få uppfattningen att det alltid är vattenlösligt och att det tillförs endast via blodet vilket inte alltid är nödvändigt. Kontrastmedel finns i många former och kan t ex drickas. Beskrivningen att transmissionsdatortomografi och magnetisk resonanstomografi (MR) baserar sig på samma princip att avbilda skikt av kroppen är inte korrekt om man syftar på transmission. Rekonstruktionen av MR-bilden bygger på helt andra principer.

SUSNING.NU: – Med tanke på den korta beskrivningen har man lyckats bra i de två första styckena, dock är begreppet filtrerad återprojektion sannolikt okänt för läsaren även om man använder det i astronomi. Beatles och EMI känns ovidkommande. Saknar tillämpningar och beskrivning av kontrastmöjligheten. Inga direkta felaktigheter.

SVENSK WIKIPEDIA: – 'Datorstyrd skiktröntgen' är en ny beskrivning som kan förvirra läsaren eftersom 'computerized' syftar på den datoriserade bearbetningen av bilderna. Beskrivningen 'I stället för att sända en röntgenstråle genom kroppen...', kan tolkas som om att strålarna inte går igenom kroppen vid CT. Vad menas med 'små röntgenstrålar'? Alla fotoner är lika. Beskrivningen '...registrerar strålarnas styrka...' är helt felaktig. Registreringen är binär, antingen photon eller inte. Sannolikt syftar man på antalet fotoner som registreras. Beskrivningen '...omvandlas till en tvådimensionell bild...' är inte nödvändig eftersom man ofta skapar 3D-bilder idag. Beskrivningen 'Datortomografibilderna är mycket mer detaljerade...' är direkt felaktig. CT-bilden har en lägre upplösning än en traditionell 'slättröntgenbild', dock har den en bättre kontrast vilket kanske avses. Saknar typiska tillämpningar som t ex CT-Skalle/hjärna för diagnos av stroke eller skada efter trauma samt en beskrivning om möjligheten att förstärka bilderna med kontrast.

ÄNTLIGEN!
Liten behändig bokvagn för både låntagare och bibliotekspersonal!
Besök vår hemsida!

www.innoerent.se
Arkitekter Design Inredningar
Tel. 046-524 41

Tillrättaläggande

I EN INTERVJU i Biblioteksbladet nr 2/2006 säger Gunnar Södow att drömmen vore att "man utexaminerar skönlitterära bibliotekarierna på utbildningarna på samma sätt som man gör med barn- och ungdomsbibliotekarierna".

Barn- och ungdomsbibliotekarierna har aldrig utexaminerats vid utbildningarna. Fortbildningskurser har genom åren genomförts av olika aktörer, främst Bibliotekshögskolan. Det senaste årtiondet har dock utbudet varit obetydligt. I själva verket är bristen på en

mera omfattande fortbildning (än studiedagar och seminarier) för barn- och ungdomsbibliotekarierna ett stort problem. I och med att grundutbildningen har förändrats har det blivit uppenbart att situationen måste förbättras, vilket även gäller skol- och lärarbibliotekarierna, och olika initiativ tas nu för att förbättra fort- och vidareutbildningsmöjligheterna för dessa grupper.

Barnbibliotekskonsulenterna vid länsbiblioteken samlade till konferens i Örebro den 14–15 mars.

Vejde är illustratören

Bilden som illustrerade artikeln om besvärliga låntagare på sid 17 i BBL nr 3/2006 är skapad av Vejde Gustafsson, som för övrigt har bidragit med flera illustrationer till tidningen det senaste året. Av någon anledning kom tyvärr informationen om bildens upphovsman inte med när numret producerades.

I detta nummer illustrerar Vejde Gustafsson också minitemat om utbildning och arbetsmarknad.

...STÖRRE PUBLIK.

IPAC, CatView & BookView – programsviten som ger fler tillgång till våra kulturskatter.

Testa själv på www.ub.gu.se/sok/bocker/aldre/

www.devo.se

Axiell delägare i nytt utvecklingsföretag

I början av året genomförde Axiell Bibliotek en organisationsförändring för att stärka sin profil och position på den nordiska marknaden. Nyligen bildade man också ett nytt utvecklingsföretag tillsammans med företaget Bibliotheca RFID Library Systems AG för att bland annat kunna utveckla nya tjänster för biblioteken på främst den nordiska marknaden.

RFID betyder Radio Frequency Identification och är ett litet datachip som man kan förse böcker och andra medier med och som gör det möjligt att läsa av informationen trådlöst.

Bibliotheca RFID Library System AG, som har sitt huvudsäte i Schweiz men också kontor i bland annat Danmark, är specialiserade på att utveckla, producera och leverera RFID-system – både hård- och mjukvara – till bibliotek. I Europa anses det s k BiblioChip® System vara ledande bland RFID-system och ett resultat av vad biblioteken har efterfrågat.

Det utvecklingsföretag som man tillsammans med den nordiska IT-leverantören Axiell Bibliotek AB har startat heter Bibliotheca RFID Nordic A/S och har sitt huvudsäte i Köpenhamn.

I det nya företaget äger Axiell 30 %, Bibliotheca i Schweiz och Bibliotheca Danmark äger vardera 30 %, övriga 10 % ägs av olika anställda i företaget. Omsättningen beräknas så småningom ligga kring 20–30 miljoner svenska kronor. Henrik S Jensen ansvarig för Bibliotheca Danmark är administrativ direktör i Bibliotheca RFID Nordic A/S. Personal som tidigare arbetat med bibliotekslogistik på Axiell Bibliotek kommer att gå över till det nya företaget som även kommer att ansvara för service och installation av Axiells existerande produkter av elektromagnetiska utlånings-, återlämnings- och sorteringsautomater.

– I och med att vi nu kommer in i en RFID-miljö kan vi utveckla nya tjänster till biblioteken och framför allt påverka och styra utvecklingen i den riktning som våra kunder önskar. Vi kommer att i än högre utsträckning kunna automatisera biblioteken och göra de delar av deras verksamhet som är aktuell för automatisering mer rationell, säger Jerk Sintorn, vd för Axiell Bibliotek.

Den nordiska biblioteksmarknaden är, enligt

Jerk Sintorn, en annan viktig aspekt i det nya samarbetet.

– Andra länder i Europa utgör visserligen större marknader för det schweiziska företaget men de nordiska folkbiblioteken är väl utvecklade, moderna och har i jämförelse ofta en större verksamhet. Det ställer också speciella krav på RFID-utrustning och framför allt på vad den ska kunna göra, säger han.

Jerk Sintorn menar att Axiells roll i förhållande till det schweiziska företaget bland annat blir att tillföra ”nordisk kompetens” och uppmärksamma de speciella krav de nordiska kunderna ställer.

– Det handlar om att lyfta RFID-tekniken. Även om chipet är en elegantare lösning kan man idag göra samma sak med streckkoder och magnetremsor. Men från chipet till nästa steg i utvecklingen – det kommer att innebära stora skillnader, säger Jerk Sintorn.

HENRIETTE ZORN

FAKTA AXIELL BIBLIOTEK AB

Axiell Bibliotek är känt bl a för biblioteksdatasystemen BOOK-IT, Libra och DDELibra, samt för självbetjäningssystemen TOR.

Består av två länderbaserade verksamheter:

Axiell Bibliotek AB (Sverige)

Axiell bibliotek AS (Danmark)

Dessutom minoritetsägare (49 %) i TietoEnator Libraries Oy i Finland.

Kontor i Göteborg, Lund, Stockholm, Köpenhamn, Ålborg och Helsingfors.

1 januari 2006 genomfördes en organisationsförändring som innebar att man samlade Axiells utvecklare i Sverige och Danmark i en gemensam organisation: Axiell Utveckling.

Antal anställda: motsvarande 85 heltidsanställda (2005)

Omsättning: 149 miljoner kronor (2005)

Regionbiblioteket i Kalmar satsar stort

– NU KAN VI satsa ordentligt på vår ambition att bli Sveriges bästa biblioteksregion, säger Christer Bergqvist chef för Regionbiblioteket i Kalmar.

Regionbiblioteket har nämligen fått 780 000 kronor i så kallade Mål 3-medel från EU. Pengarna ska gå till en kompetenssatsning för bibliotekspersonalen i länet.

De tolv kommunbiblioteken och Regionförbundet antog 2003 en gemensam vision om att bli nationens bästa biblioteksregion 2010. Bland annat satsar man på samarbeten vad gäller gemensamma lånekort, upphandlingar, service till småföretag, gemensam sökportal och marknadsföring.

Mål 3-pengarna ska framför allt gå till utbildningar i Internet, litteraturkunskap och chefsutbildning. Bland annat ska personalen redan till hösten bli uppdaterade i det senaste på webben och dessutom förkovra sig i nya litteraturgenrer. De tolv bibliotekscheferna i länet ska även skickas på kurs för att bli bättre chefer.

– Pengarna innebär en kompetenshöjning eftersom vi nu kan skicka betydligt fler av våra 120 bibliotekarier på kurs jämfört med tidigare, säger en nöjd Christer Bergqvist.

ÅE

Biblioteksråd i Stockholm

STOCKHOLM STAD har beslutat att alla stadsdelsnämnder från och med i år ska inrätta ett biblioteksråd som ska förbättra samarbetet mellan stadsdelsförvaltningen och biblioteken. Man ska bland annat fokusera på frågor kring bibliotekens roll i förskolan och skolan, för de funktionshindrade och för äldreomsorgen samt för vuxnas lärande och det lokala kulturlivet. Rådet ska bestå av tre ledamöter från stadsdelsnämnden. Kritiker menar att biblioteksrådet är onödigt eftersom det endast blir ytterligare ett politikerorgan. Kulturborgarrådet Roger Mogert (s) menar dock att det är ett rådgivande samverkansorgan. På frågan vad det är som inte har fungerat så bra utan biblioteksråd svarar kulturborgarrådets pressekreterare Kalle Nathansson att det överlag har fungerat bra men att man inte ska glömma att stadsdelarna i Stockholm i vissa fall är lika stora som en del mindre kommuner i landet. På det här sättet kommer politikerna närmare verksamheten. Det finns en demokratispekt som kommer att gynna medborgarna i slutändan tror han.

Inga Lundén, stadsbibliotekarie i Stockholm, ställer sig positiv till biblioteksråd men understryker att det ännu är för tidigt att uttala sig om dess konkreta betydelse.

ÅE

Succé för ljudböcker

ALLT FLER LÄNAR ljudböcker på bibliotekens hemsidor konstaterar ELIB som levererar system för utlåning av e-böcker till biblioteken. Sedan nyår har 6000 streamade ljudböcker lånats ut och i dag är det drygt 180 bibliotek som erbjuder tjänsten. I korthet går det ut på att låntagaren lyssnar på ljudböcker i sin dator uppkopplad mot Internet. Boken spelas upp via webbläsaren. Ljudfilerna sparas inte i användarens dator vilket förlagen gläder sig åt av upphovsrättsliga och ekonomiska skäl. Böckerna kommer bland annat från Piratförlaget, Bra Böcker och Barnbolaget. Den mest avlyssnade boken under mars månad var Leif G W Perssons *Linda – som i Lindamordet*.

ÅE

med kommunens säkerhetschef har biblioteket beslutat att anlita ett vaktbolag. Kostnaden för att ha en vakt som spatserar runt i biblioteket finansieras ur verksamhetsbudgeten.

– Biblioteket ska vara ett öppet och tillåtande publikt rum så det var verkligen trist att behöva anlita ett vaktbolag. Men det fanns ingen annan utväg. Hur länge vi behöver en vakt återstår att se, säger Birgitta Bengtsson.

I Stockholmsförorten Skarpnäck hade biblioteket problem med ett gäng ungdomar som bråkade och provocerade så mycket att man tvingades ha ett direktlarm till ett vaktbolag.

– Det fungerade mindre bra eftersom det snarare triggade bråkstakarna. De såg det som en triumf när vi var tvungna att larma vaktbolaget, konstaterar enhetschefen Jan-Olov Larsson.

För drygt ett år sedan blev problemen akuta. Skadegörelse, hot och våld accelererade så pass att personalen helt enkelt inte orkade jobba under sådana arbetsförhållanden. Biblioteket fick stänga under en kort tid. Enligt arbetsmiljölagen kan det lokala skyddsombudet stänga arbetsplatsen om förhållandena är så allvarliga att det är "omedelbar fara för den anställde". I Skarpnäck har man sedan dess samverkat lokalt med bland annat Fryshuset/Lugna gatan och skolan vilket gett resultat. Jämfört med tidigare år har det lugnat ner sig.

Problemen på dessa tre bibliotek är inte unika. Även på andra håll i landet har man tvingats stänga och anlita vaktbolag. Både i förort och landsort finns problem med hot och våld. Vad säger då facket? Hur pass stora är problemen egentligen? Lars-Erik Svelander, ombudsman på DIK-förbundet, menar att det först och främst är ett arbetsmiljöproblem.

– Trots att få tar upp saken med facket vet jag av egen yrkeserfarenhet som bibliotekarie, att problemen existerar. Det är även logiskt att frågan inte tas upp centralt även om problemen finns på flera håll i landet. Det

brukar ofta lösa sig på lokal nivå när olika aktörer tillsammans hittar lösningar.

Risken för att utsättas för hot och våld i arbetslivet har ökat. Forskarna varnar även för att det på sikt kan vara ett hot mot demokratin när politiker och anställda på olika myndigheter hotas. Enligt lagen har arbetsgivaren skyldighet att anmäla inträffade arbets-skador. Enligt Arbetsmiljöverkets statistik-enhet har endast nio anmälningar från biblioteksvärlden skett under åren 2002–2005. Det rör sig bland annat om våld och hot, en av anmälningarna gäller biblioteks-personal som hotats med en pistol. Det stora flertalet arbetsskador orsakade av våld och hot klassas som olyckor även om det blir allt vanligare att de betraktas som brott och hanteras därefter. Enligt SCB:s statistik är det fler kvinnor än män som utsätts för hot och våld på jobbet. Andelen utsatta har ökat konstant de senaste tjugo åren.

Britt Marie Häggström, tidigare förbunds-ordförande i DIK, anser att det är bra att det överhuvudtaget görs anmälningar.

– På våra bibliotek jobbar många "duktiga flickor" som gärna biter ihop och inte öppet vill redovisa missförhållanden. I stället klandrar de sig själva och ser det som ett personligt misslyckande.

Britt Marie Häggström menar att det ofta är skam och skuld känslor som hindrar många från att göra anmälningar om arbetsmiljöproblem.

– Dessutom finns det gamla invanda föreställningar om att det enbart är inom verkstadsindustrin som det finns arbetsmiljöproblem. Jag har själv suttit på möten där Metall-representanter skrattat när vi tagit upp problem med tunga lyft på biblioteken: "Höhö, det största problemet på biblioteket är väl om någon får en bokhylla i huvudet."

Hon poängterar ändå att det viktigaste är att man inte tiger ihjäl problemen utan diskuterar och därmed synliggör dem. Det är det enda sättet att få till stånd en förändring.

ÅSA EKSTRÖM

Tillfället gör tjuven

Om brottsförebyggande arbete på biblioteken

Stölderna av kulturföremål från våra institutioner och myndigheter utarmar vårt gemensamma kulturarv. Mest utsatta är bibliotek och museum och det är ofta besökare eller personal som är tjuven.

DET VISAR EN undersökning som Brottsförebyggande Rådet (BRÅ) har gjort i samarbete med Riksantikvarieämbetet (RAÄ) och dess nordiska motsvarigheter. Man har undersökt stöld, handel och utförsel av kulturföremål som böcker, antikviteter, konstföremål och arkeologiskt material. Drygt 2000 representanter har deltagit i undersökningen.

En viktig skillnad som konstateras är att säkerheten är bättre hos de nordiska grannarna. En orsak är att öppenhetsprincipen inte är lika stark i grannländerna och de mest värdefulla föremålen är inte lika lättillgängliga. I Sverige är det mest museum och bibliotek som är utsatta för stöld. Varje år rapporterar biblioteken att de förlorat kulturföremål. Enligt BRÅ hör värdefulla böcker från 1500–1600-talet till de mest attraktiva bytena. Det finns en marknad för vissa böcker, kartor och illustrationer i Storbritannien och Tyskland menar forskarna. Visst förekommer rena beställningsjobb men oftare är det tillfället som gör tjuven. Stölderna sker mitt på dagen och det är inte alltid de mest spektakulära och välbevakade föremålen som stjäls. I de fallen är både besökare och personal potentiella risker. Det finns alltför många fall där bibliotekarier visat sig vara tjuven. Efter branden i Linköping passade en anställd på att stjäla och sälja 600 dyrgripar, i Köpenhamn stal en bibliotekschef böcker för 150 miljoner och i Frankrike har en av cheferna på nationalbiblioteket dömts till fängelse för stöld etc. Även excentriska samlare förekommer som stjal till sin privata samling. Det är inte helt lätt att upptäcka alla stöld som skett eftersom det så sällan görs stora inventeringar. Att avgöra om saknade böcker verkligen är stulna eller om de står på fel hylla är svårt.

FOTO: HENRIETTE ZORN

Många stöld på bibliotek sker mitt på dagen och det är inte alltid de mest välbevakade föremålen som stjäls.

För att komma tillrätta med stölderna måste tre mål uppfyllas: Kunskap, medvetenhet och kontroll. Vikten av samarbeten och nätverk betonas som en förutsättning för att komma tillrätta med problemen. Polis och tull måste bli medvetna och prioritera dessa brott mer än vad man gör i dag. Forskarna efterlyser även fler undersökningar om just stöld på bibliotek eftersom mörkertalet är så stort.

Efter historien med KB-mannen som stal ett okänt antal värdefulla böcker och därefter tog sitt liv, bildade KB i våras tillsammans med fem andra bibliotek ett nationellt projekt om just säkerhetsfrågor på biblioteken (BBL nr 3/2005). Lars Björk, konservator på KB, leder projektet som bland annat kartlagt stöld på alla typer av bibliotek.

324 bibliotek tillfrågades om att delta i en enkät om stöld. Ungefär 30 procent av dem

Stefania Malmsten årets Berlingpristagare

som svarade uppgav att de utsatts för stölder.

– Men mörkertalet är stort eftersom flera av biblioteken inte ens upptäckt stölderna. Det är dessutom nästan omöjligt att avgöra om en bok är stulen eller bara felplacerad.

Å andra sidan finns det en ökande medvetenhet inom biblioteksvärlden om att stölder sker menar Lars Björk.

– Det är nästan så att man accepterar mer än vad man borde göra när man kalkylerar med ett visst procentuellt svinn av t ex Svenska Akademiens ordlista SAOL. Vad gäller brottsförebyggande åtgärder så finns det ju även en pedagogisk aspekt. Frågan är om man inte ibland är alltför serviceinriktad i sin iver att stå till tjänst.

Enkla åtgärder för att komma tillrätta med stölder kan vara att inte alla i personalen kanske ska ha tillgång till allt material. Lås och ett fåtal personliga nycklar kan vara en lösning. Kameraövervakning blir allt vanligare och mer accepterat. Om det inte finns en övervakad läsesal kan läsning av särskilt värdefull eller på annat sätt stöldbegärlig litteratur kanske ske i närheten av informationsdisken och under uppsikt.

– Visst kan vissa åtgärder upplevas som integritetskränkande. Ibland kan det vara en svår balansgång mellan säkerhet och öppenhet. Därför är det viktigt att diskussioner förs om hur pass öppet det gemensamma rummet ska vara. Att man gör riskbedömningar och har tydliga rutiner.

Trots allt råder det enighet om att säkerheten måste förbättras på olika sätt. I det nationella projekt som pågår skapas en databas där bilder på värdefulla böcker och deras speciella kännetecken kan läggas in. Bilderna ska kunna användas för att lättare hitta och identifiera böckerna vid eventuella stölder.

Dessutom kan vetskapen om att böckerna är registrerade även ha en avskräckande effekt på presumtiva boktjuvar.

– Vi vill på detta sätt erbjuda bibliotek med begränsade resurser möjligheten att registrera sina stöldkänsliga samlingar. Ett annat mål för projektet är en handbok i bibliotekssäkerhet. En bok att ha i handen när man vill veta hur man på bästa sätt ska skydda sig mot stölder.

ÅSA EKSTRÖM

Den grafiska formgivaren Stefania Malmsten tilldelas årets Berlingpris, det pris som varje år delas ut av Kungliga bibliotekets vänförning Biblis till en ”framstående svensk formgivare för föredömlig formgivning, teknisk skicklighet och utmärkt bokstavsbehandling”. I motiveringen står bland annat att Stefania Malmsten tilldelas prissumman på 15 000 kronor för att hon ”visar att traditionsmedvetande går att förena med nyskapande och personligt uttryck. Hennes arbeten utmärks av analytisk klarhet och lyhördhet för uppdragets egenart. I en tid då den grafiska formgivningen alltmer överger sitt intresse för läsaren för att i stället ägna all kraft till att fånga konsumentens uppmärksamhet visar Stefania en hoppfull väg”. Det nämns också att hon jobbar mycket med kombinationen ”affektiva laddade fotografiska bilder” och typografi. Något som formintresserade har kunnat se både i hennes arbete med tidningar som Pop, BLM och Bibel men även i de många böcker och konstskataloger hon formgivit. Själv tror hon att hon står för ”något slags modernisering”. Hon är förvånad och mycket hedrad över priset.

– Kanske har jag fått priset för att jag jobbar mycket med både typografi och bild. Många formgivare är ju specialiserade på det ena eller det andra, säger hon.

Stefania Malmsten får ofta höra att hon arbetar i ett klassiskt maner. Hon avskyr slarv och säger att den digitala utvecklingen både har gynnat och missgynnat typografin.

– Nackdelen är att nästan vem som helst kan producera saker och det görs mycket som är slarvigt och fult. Fördelen är att den som är intresserad och sätter sig in i tekniken kan ha väldigt kontroll över sitt arbete vad gäller det rent typografiska.

De senaste åren har det funnits ett slags antitrend inom typografi, menar hon.

– Man har skapat medvetna ”fultypsnitt”

och gjort dålig typografi till en konceptuell trend. Det är inte en utveckling som jag ser positivt på. Den kan vara intressant som uttryck men är inte gynnsam för läsbarhet och god typografi.

Den digitala utvecklingen har bara börjat, spår Stefania Malmsten – och det är på gott och ont.

– Det kommer att hända massor med typografi för Internet den närmaste tiden. Samtidigt som det förstås måste finnas bra och fina böcker och tidningar. Det är viktigare än någonsin att inte släppa kraven på kvalitet och omsorgen om detaljer, att insistera på god typografi, bra papper, fina ytor och bra bildåtergivning.

Något som alla vi i böckernas värld gärna skriver under på.

ANNINA RABE

NORGE

HELA KULTURARVET UT PÅ NÄTET

Nasjonalbiblioteket planerar att digitalisera alla sina samlingar och göra dem tillgängliga på Internet. Det är alltså inte frågan om att tillgängliggöra enbart äldre litteratur. Inför detta enorma projekt har biblioteket startat en dialog med upphovsrättsägare genom Norsk faglitterær forfatterforening och Norsk forfatterforening för att komma fram till avtal.

(Bibliotek forum 2006:2, m.fl.)

TYSKLAND/DANMARK

BIBLIOTEK I GRÄNSLAND

Det tyska centralbiblioteket i den (sedan 1920) danska staden Åbenrå (tyska Apenrade) i Sønderjylland har inte behövt kännas vid ekonomiska åtstramningar. Biblioteket har gynnats av den danska bibliotekspolitiken där kultur och bildning fortfarande får kosta, skriver Heike Wienholz i den tyska bibliotekstidskriften BuB, Forum Bibliothek und Information (tidigare Buch und Bibliothek).

Biblioteket med sina fyra filialer skall främst betjäna den tyska minoritetsbefolkningen (ca 20 000 invånare) även om danskar också är välkomna. Hela mediebeståndet är på tyska. Personalen består av 22 medarbetare varav tio bibliotekarier. Bibliotekarierna har tyska som sitt modersmål och är alla utbildade i Tyskland. Det hindrar inte att de måste växla mellan tre språk i sin dagliga gärning: modersmålet tyska, danska och sønderjydsk (dialekten i Sønderjylland). Den tyska minoritetsbefolkningens biblioteksservice (ca tio miljoner danska kronor) betalas, förutom av ett mindre kommunalt bidrag, till två tredjedelar av den danska staten och till en tredjedel av den tyska.

Att tyska kulturinstitutioner kan verka fredligt i den danska delen av Schleswig

(Nordslesvig) är allt annat än självklart med tanke på historien, påpekar artikelförfattaren. Den nuvarande gränsen mellan Tyskland och Danmark drogs 1920 efter folkröstningar. På andra sidan gränsen, i Südschleswig, finns Dansk Centralbibliotek for Sydslesvig i Flensburg för den danska minoritetsbefolkningen. De båda biblioteken spelar en aktiv roll i ett gränsöverskridande samarbete i det tidigare oroliga området.

(BuB; Forum Bibliothek und Information 2006:02)

STORBRIANNIEN

EXTREME MAKEOVER

Enligt BBC News har endast en av fem vuxna någonsin besökt sitt lokala bibliotek. Cirka 15 % tror att bibliotek är platser för "pensionärer och folk som behöver värma sig" och 54 % anser att det inte finns något skäl att besöka det lokala biblioteket. Beståndet har på tio år minskat från 105 miljoner till 84 miljoner och ett femtiotal bibliotek i Storbritannien hotas av nedläggning.

Nu skall dock den eländiga bilden av biblioteken förändras. Den brittiske kulturministern David Lammy har invigt en "Love Libraries"-kampanj. Den stöts av Future Libraries Partnership, en allians som består av bl a Department for Culture, Media and Sport, Society of Chief Librarians, Museums, Libraries and Archives Council samt ett antal nio brittiska förlag. Många kända personer har engagerats däribland författarna Nick Hornby och Philip Pullman.

Tre bibliotek skall på tolv veckor förvandlas till föredömen för biblioteksservice. Designern och lokalplaneraren skall förnya interiörerna och marknadsexperter från förlag skall erbjuda råd och service. Resultatet visas upp i början av juli under en veckas evenemang. De omgjorda biblioteken skall tjäna som mönster och modell för andra bibliotek att kopiera.

(<http://news.bbc.co.uk>, m fl)

CANADA

OLÄMPLIGT FÖR BARN?

Bör barn få läsa om Israel-Palestina-konflikten? Det anser inte Canadian Jewish Council (CJC). Boken *Three Wishes* av Deborah Ellis beskriver konflikten genom intervjuer med barn från båda sidor. Boken är nominerad av Ontario Library Association (OLA) till Silver Birch, ett litterärt pris avsett för böcker för barn i årskurserna 4–6. Unga läsare skall själva få välja pristagare bland de utvalda. Nomineringen har skapat motsättningar och debatt i provinsen Ontario.

Canadian Jewish Council har i ett brev begärt att OLA stryker boken från nomineringslistan. Man har även protesterat i en skrivelse ställd till alla engelskspråkiga skolor i Ontario. *Three Wishes* demoniserar båda sidor som mordiska och irrationella och är därför olämplig. De olika distriktens skolläroplaner har fått det hett om öronen och har agerat på olika sätt. Några har tagit bort boken från sina bibliotek. Skolministern i Ontario, Gerard Kennedy, försvarar sig med att beslutet är lokala. OLA vidhåller nomineringen. Representanter för PEN-klubben i Canada, Writer's Guild, förläggare, författare, bibliotekarier och många föräldrar har uppmanat de skolförvaltningar som tagit bort boken att ompröva beslutet.

Bokens författare, som bokpratats i många skolor, säger att hon utifrån egen erfarenhet vet att barn mycket väl kan hantera sanningen om vad som händer andra barn i krig och konflikter. Det är de vuxna som reagerar överkänsligt för att skydda sig mot barnens obehagliga frågor.

(www.ala.org)

Inblick Christer Hermansson

Nu ska jag berätta sanningen om kulturhuset Multeum i Strängnäs

USA

NEW ORLEANS I VÅRA HJÄRTAN

Trots att många områden i USA drabbades av orkaner förra året är det främst katastrofen i New Orleans som berört människor – både nationellt och internationellt. American Library Associations stora årliga konferens (ALA Annual Conference) i New Orleans nu i juni betyder en del för staden, och det tycks som om deltagandet blir rekordstort. Konferensen, som planerades för nästan tio år sedan, varar under en hel vecka och omfattar bl a 2 300 programpunkter, 900 utställningar och en hel del underhållning, givetvis även New Orleans-jazz. I konferensprogrammet framhävs att ALA Annual Conference skall hjälpa till att ge arbete och skatteinkomster som är nödvändiga för att bygga upp staden på nytt. Nästan 500 av besökarna har dessutom anmält sig som volontärer i olika aktiviteter för att hjälpa staden.

Fd utrikesminister Madeleine Albright kommer till konferensen som huvudtalare i samband med försäljningskampanjen för hennes kommande bok *The Mighty and Almighty: Reflections on America, God, and the World*. (www.ala.org)

BEVARE OSS FÖR GATS

Guvernören i Maine, John E. Baldacci, har ansökt hos Bushadministrationen om att få undanta delstaten från den avtalsdel som berör bibliotek, arkiv och museer i General Agreement on Trade in Services (GATS). World Trade Organization återupptog förhandlingarna om detaljerna i GATS i mars. WTO:s mål är att öppna tjänstesektorn för internationell handel.

Delstater kan inte gå ur federala avtal men de har rätt att anhålla om att bli undantagna från delar av överenskommelser. Hur många stater och länder är kloka nog att följa exemplet att formellt begära undantag för bibliotek, tro? (www.ala.org)

Det påstås, enligt vissa dunkla källor, att kulturhuset Multeum i Strängnäs, som består av bibliotek, lokalhistoriskt museum, utställningshall, och har en rik programverksamhet, är det mest framstående alla kategorier i Sverige, ja, kanske i hela Norden. Den bästa personalen, självklar och serviceinriktad och alltid redo att bokprata eller att visa utställningen "Hem, ljuva hembygd" eller att demonstrera hur man lättast får fram fulltextartiklar om biskop Rogge, lär finnas där, och nog är det sant som det ryktas. Varje gång jag tar emot nya besökare brukar jag fråga dem hur det känns att komma till det främsta kulturhuset i norra Europa och jag får aldrig något svar på den retoriska frågan. Vad beror det på? Den svenska blygsamheten antagligen.

Förra veckan uppstod oroligheter bland besökarna. En död kaja observerades en bit ifrån entrén till Multeum. Hade fågelinfluenzan nått Strängnäs? En uppmärksam besökare noterade detta och skrev en lapp i förslagslådan på kulturhuset. En bibliotekarie agerade snabbt och kontaktade rätt enhet inom den kommunala organisationen. Kajan är nu borta. Precis som vi alla snart kommer att vara. Dock får man hoppas att inte någon närstående behöver ringa till parkförvaltningen för att vi ska bli placerade på ett säkert ställe under jord.

När riksbibliotekarie Gunnar Sahlin nyligen besökte Multeum slogs jag av hans entusiasm och förvåning över hur en kommunal verksamhet kunde vara så eminent och expansiv. Trägen vinner, sa jag, och hänvisade till en gammal biskop i Strängnäs. Förste bibliotekarie Gerard Adamse visade digitaliseringen av fotografier i det lokala bibliotekssystemet och riksbibliotekarien var till synes väldigt imponerad. Jag erfor en skön stolthet och tänkte att det var roligt för Gunnar Sahlin att komma på besök till en vinnande verksamhet efter alla dessa år på kolossen Kungliga biblioteket. Jag tror inte jag över-

driver om jag säger att han gärna ville byta jobb med mig.

Förförra veckan hade vi vaktmästarintervjuer, fyra stycken på en dag. Jag påmindes om hur påfrestande och utsatt man är i en arbetssökande position; skönt att vara på andra sidan och inte behöva anstränga och anpassa sig. Att förställa sig är att lära känna sig själv, menade den portugisiska poeten Fernando Pessoa. Men hur kul är det egentligen? Till slut lyckades vi ena oss om vem vi ville ha till Multeum: En rejäl karl med goda egenskaper och kvalifikationer. Jag tror att mina medarbetare uppskattar att den nye kollegan ser väldigt bra ut rent visuellt; de har väl redan tröttnat på mitt dysfunktionella anlete. Dagen efter rakade jag mig all skäggväxt. Jag vill inte se ut som en Leif Pagrotsky junior.

På museidagarna i Stockholm härförleden stötte jag på några kolleger från kulturhuset Ängeln i Katrineholm. Jag frågade dem hur det känns att jobba på det näst bästa kulturhuset i Sörmland. Om jag fick något svar? Vad tror ni? Det visade sig att de aldrig besökt kulturhuset Multeum i Strängnäs! Hur är detta möjligt? Det är ju som om Runar aldrig läst Bibeln eller som om Göran Persson aldrig satt sin fot i riksdagen. Fullständigt obegripligt.

Multeums betydande barn- och ungdomsbibliotekarie Susanne Hägglund undrade nyligen om jag inte skulle skriva om kollegerna i Strängnäs. Nej, aldrig i livet. Som nybliven biblioteks- och museichef är jag mest intresserad av att synlig- och tydliggöra verksamheten. Det är egentligen allt. Och det är mer än tillräckligt.

© CHRISTER HERMANSSON

biblioteks- och museichef i Strängnäs

Susanna Broms

Biblioteket och juridiken

Studentlitteratur, 2005

Låt mig genast säga att verksjuristen vid Kungl. Biblioteket, Susanna Broms, framställning i *Biblioteken och juridiken* är en mycket värdefull och användbar vägledning i en komplicerad juridisk materia. Så har Susanna Broms också under många år visat sig vara en både skarp och för den ofta spörjande och stundom förvånade bibliotekariekåren tjänstvillig besvarare av allehanda frågor. Hennes kurser är också välbesökta.

Boken är pedagogiskt och klart uppdelad i fyra kapitel om olika juridiska problemkomplex som man kan möta i statligt och kommunalt biblioteksväsende. Det första tar upp allmänna frågor om offentlighet, sekretess och diarieföring, lika viktiga i bibliotek som i övrig förvaltning. Det hade nog varit klarläggande att i avsnittet om vad som är allmän handling påpeka att ett biblioteks samlingar av böcker, handskrifter m m inte är allmän handling och att bibliotek därför kan sätta upp särskilda regler som hindrar utlämning av visst material.

Med svensk rätts långtgående princip om allmänna handlingars offentlighet är den särskilda sekretessregeln om innehållet i låntagarregister förvånande för många. Frågan behandlas klargörande i bokens andra kapitel som rör olika aspekter på förhållandet mellan biblioteket och användarna – låt vara att jag inte delar uppfattningen att ett öppet självhämtningsssystem av beställda böcker skulle vara ett sekretessbrott.

En utgångspunkt i framställningen är att det i regel råder ett slags avtalsförhållande mellan biblioteket och användaren, särskilt i den konkreta lånesituationen. Det är en praktisk inställning som gör det möjligt för biblioteket att i standardavtalets form sätta upp allehanda regler för lån och annat utnyttjande av samlingarna. För egen del har jag varit skeptisk till den rena avtalskonstruktionen eftersom universitet och högskolor är lagligen bundna att hålla bibliotek, vilket tyder mera på att dess förhållande till studenter och anställda har starka drag av förvaltningsrätt. Så kan exempelvis ett universitetsbibliotek utestänga en student som missköter

sig endast genom ett särskilt akademiskt disciplinförfarande. I förhållande till anställda torde arbetsrättens disciplinregler gälla framför bibliotekets ensidigt uppställda standardklausuler.

I tredje kapitlet tas upphovsrättsliga frågor upp. Många sådana ingår förvisso i biblioteksverksamheten och i vår rudimentära skyldighet att upplysa biblioteksanvändarna om vissa gällande regler. De nyligen genomförda EG-rättsgrundade ändringarna i upphovsrättslagen har inte gjort juridiken enklare. Susanna Broms framställning av ämnet kan knappast betecknas som lättillgänglig, särskilt inte för dem som saknar juridisk utbildning och erfarenhet. Som i alla mera knepiga juridiska frågor vill en jurist gärna här och var sätta frågetecken i marginalen. Inte så att jag funnit felaktigheter men väl ställningstaganden som vore värda en fördjupad diskussion. För det angivna syftet att kunna brukas av bibliotekarier i allmänhet hade det varit bra att sammanfatta några enkla, sammanfattande och tydligt biblioteksriktade regler, där rättsläget är ostridigt, och avgränsa dem från sådant där olika tolkningar och lösningsförslag erbjuder sig.

Det fjärde också ganska omfattande kapitlet rör den i sig lagtekniskt svårtillgängliga personuppgiftslagen. Kanske kommer svårigheter i biblioteksverksamhet att alltid hålla sig inom den lagens i sig luddiga ramar. Men jag måste framtida erkänna att de juridiska frågorna inte alls känts påträngande i förlitan på att biblioteket med sina register inte går utanför vad universitetet i stort tillämpar. Jag förutsätter att samma gäller ett folkbibliotek i förhållande till sin moderkommun.

De sista kommentarerna knyter an till en generell frågeställning vid läsningen av en bok som trots sitt professionella innehåll och framställningssätt skall vända sig till en bred bibliotekariekrets. Jag är inte helt säker på att den framstår som lättbegriplig för alla och får ibland en känsla av hemtamhet: en jurist skriver för jurister på ett juridiskt sätt. Kanske borde Susanna Broms då och då ha hållit tillbaka obestriddlig sakkunskap och juridiska överväganden pro et contra. Men det hade å andra sidan lett till en enfaldig och kanske rentav missvisande framställning. Det återstår alltså att se om boken vinner samma uppskattning, som den har gjort hos mig, bland dem som önskar klara och entydiga

svar även på de mest komplicerade frågor. Att de inte får det i *Biblioteken och juridiken* visar att det ofta är bäst att rådfråga en jurist om lagens rätta förstånd innan man alltför självsäkert tar ställning.

Kungl. biblioteket har den senaste tiden framträtt som en av Sveriges mest högröstade förespråkare för Open Access. Jag blir därför litet förvånad över att just denna nyttiga skrift – vid sidan av redan utlagda juridiskt viktiga dokument, länkar och frågelistor – inte finns fritt tillgänglig på KB:s webbplats.

ULF GÖRANSON

Överbibliotekarie, Uppsala universitetsbibliotek

Berit Nilsson, Karin Ohrt, & Catta Torhell (red.)

Från centralbibliotek till nätverk: Lunds universitets bibliotek

Lunds universitets bibliotek, 2005

”Hur fattar man beslut om en så komplex företeelse som en ny biblioteksorganisation? Vilka faktorer går att greppa? Vilka skeenden ser man först i efterhand?” Dessa frågor ställer redaktörerna i inledningen till denna bok, tunn till sitt omfång men med ett mycket rikt innehåll. Frågorna besvaras tillsammans med många andra. Boken innehåller 17 artiklar, allt från Göran Gellerstams historiska genomgång av Lunds universitets biblioteks-nätverks framväxt, Björn Dals lovsång till de gamla samlingarna och behovet av att de bevaras på ett modernt sätt, Anna Gianuzzis studentintervjuer och Karin Jönsson och Lars Malmbergs beskrivning av ett biståndsprojekt i Vietnam till Birgitta Olanders sammanfattning av BIVIL:s utbildning av den framtida bibliotekarien som ”cybrarian och kulturarbetare”.

Boken är både rolig och intressant att läsa. Med så många olika artikelförfattare blir språket naturligtvis olika mellan de olika bidragen. Jag skrattade tex högt över Carl Hampus Lyttkens ironiserande skämt i ”Biblioteket – eremitibis eller framtidfabrik?”, nickade instämmande och kände mig lite extra allmänbildad i Gertrud Sandqvists jämförelse mellan konstnärer, konstmuseer och bibliotek och kände igen mig i Åsa Lindberg-

Sands filosofiskt biblioteksorienterade självbiografi. Christer Jönsson anger den vetenskapliga tonen i den första artikeln "Närvaro och distans – en biblioteksorganisation i förändring". Inte alla bidragen håller samma vetenskapliga kvalitet, men det är kanske svårt att begära. Några bidrag ger ögonblicksbilder av hur det ser ut på enskilda bibliotek i nätverket. Gunilla Herdenberg bidrar med hur stadsbiblioteket tar hand om studenterna. Samtliga bidrag kompletterar varandra utan att det blir upprepningar, en bedrift i sig. Om jag ändå saknar något är det frågan om bevarandet av det elektroniska materialet i framtiden (det nämns endast som hastigast, i förbigående) samt Lunds universitets (och därmed även dess biblioteks) s k "tredje uppgift". Vart har servicen till distansstudenter, vuxenstudierande och den s k "allmänheten" tagit vägen? Boken utkom 2005, och då hade Bologna processen varit känd ett tag. Ingen av artiklarna behandlar hur denna process påverkar bibliotekens respektive bibliotekspersonalens framtida roller. Själv är jag övertygad om att den kommer att påverka våra roller i allra högsta grad! Rent formellt anser jag dessutom att det hade varit en fördel om samtliga artikelförfattare använt sig av samma system för att skriva sina referenser. Några har endast lämnat summariska beskrivningar inom parentes, andra har skrivit fotnoter, medan åter andra skrivit dem i slutet av sina respektive bidrag, något som åtminstone jag är van vid. Men det är bagateller i det stora hela.

Boken bör kunna läsas med mycket god behållning av universitets- och högskolebibliotekspersonal runt om i landet för att hämta goda exempel och argument för att utveckla sina egna arbetsplatser, men också av lärare, forskare, prefekter och rektorer på de olika lärosätena för att förstå vad ett modernt forskningsbibliotek idag kan bidra med när det gäller studenternas kunskapsbildande. Även studierande på bibliotekarieprogrammen bör ha nytta av boken för att kunna förstå varför forskningsbiblioteken ser ut som de gör och vilket historiskt arv de trots allt bär på. Att både bibliotekarier och lärare/prefekter m fl är artikelförfattare är en fördel härvidlag.

BRIGITTE KÜHNE

Växjö universitet

– Det blir bara mer och mer viktigt att barn lär sig läsa och skriva. Stavar man inte rätt hittar man ju inte det man letar efter på Internet.

Bibliotekarie Ewa Andersson, Vollsjö i Ystads Allehanda, 25.3.2006.

Alliansens ledarfigurer tiger alltjämt, men fem partiföreträdares replik till Pagrotsky (SvD 20/3) ger åtminstone svar på några konkreta frågor: borgerligheten vill inte att bibliotekslån ska avgiftsbeläggas och principen om fri museientré ska åtminstone gälla för barn och ungdomar under 19 år. Själv gillar jag sloandet av museernas entréavgifter och de avgiftsfria bibliotekslånen. Min egen läshunger väcktes när jag som sjuåring upptäckte folkbibliotekets lockelser. Att på samma villkor öppna museivärlden är en viktig klassutjämnande åtgärd.

Arne Ruth, Sundvalls tidning 26.3.2006.

Skolan måste komma igång med informationssökningen, det som i skolvärlden kallas "fjärde basfärdigheten". Eleverna måste kunna förhålla sig till information/.../ Ett modernt bibliotek har två ben att stå på – skönlitteraturen och informationssökningen.

Eva Wiberg, bibliotekarie och lärare i Rosengårdsskolan Malmö, www.tidningenskolan.se 30.3.2006.

Alla, nästan, älskar Mustafa Can och hans strävan. Hjärtat sväller vid historien om invandrargrabben som satt på biblioteket i Skövde, förlorade sig i god litteratur medan modern var analfabetismens fånge. Hans klassresa omhuldas och beundras. Den får oss att må bra.

Karin Olsson, Expressen, 4.3.2006.

Och jag älskar svenska folkbibliotek, men jag vet inte om de är rätt miljöer för att spela in tv-program i. Inramningen av programmet blev ganska tråkig och lite lätt amatörmässig, även om det mer än väl uppvägs av gästernas prat.

Annina Rabe om TV-programmet En svensk berättelse, SvD 6.4.2006.

Jävla facistisk beteende.

Om jag vill ha häng på byxorna och låna en bok...

Vad är problemet? Att en ur personalen inte tycker om min klädstil. Vad har det med saken att göra?

Jag har aldrig tyckt att mina skolbibliotekarier har klätt sig snyggt, men de har inte bemötts med mindre respekt från min sida för det.

Signaturen Trött, om klädförbudet på skolbiblioteket på Tullbroskolan i Falkenberg, SvD 6.4.2006.

En gång var jag ihop med en tjej som blev deprimerad och bara satt och grät eller var tyst. Jag kunde inte förstå vad hon kände, har aldrig ens varit i närheten, så jag gick till Kungliga biblioteket och lånade böcker och artiklar om depression. Så nu vet jag mer.

Författaren Stig Larsson i SvD 9.4.2006.

KVALITET DESIGN FUNKTION ERGONOMI

**WE CREATE
THE LIVING
LIBRARY**

tfn 0472-300 36
fax 0472-344 59
info@biketjanst.se
WWW.BIKETJANST.SE

Inte ett aprilskämt

LEDARSTICKET I TIDNINGEN Barometern-OT (m) fick nog en och annan att höja på ögonbrynen eller åtminstone le en smula. För det kunde ju faktiskt ha varit ett aprilskämt...

Den första april kunde man nämligen läsa följande i Barometern-OT:

Ska det låta så?

Att låna cd-skivor från biblioteket är i dag vardag. Ganska många bibliotek har också videourullar numera. På fredagen kunde vi läsa om hur låntagarna i Färjestaden kunde välja mellan 5 000 gratis lånelåtar i en databas. Ja, det vill säga, det var alla skattebetalare som stod för kostnaden.

En sak man mer sällan talar om är hur olika distributionsformer inom kulturlivet konkurrerar med varandra. Att svenska boklädor i dag för det första är sällsynta och för det andra mer liknar pappers- och presentbutiker har mycket att göra med att kommunala bibliotek är så vanliga. Varför köpa böckerna när man kan låna dem? När biblioteken börjar med kvalitetsvideouruller sjunker motivet drastiskt att ha dem för videouthyraren i huset bredvid. Och om nu biblioteken börjar låna ut musik kan man undra hur det påverkar dem som söker sprida kvalitetsmusik utan kommunbidrag. Ett Sverige där offentligt distribuerad kultur slutligen slagit ut resten må vara gott på ytan. Men då är fältet också fritt för smygande politisk styrning och på sikt censur.

Bibliotek som konkurrerar med bokhandlar???

Den politiske chefredaktören Per Dahl tystnar i telefonluren när jag glatt frågar om det är frågan om ett klassiskt aprilskämt. Därefter kommer ett torrt nej. Så inte är fallet.

ÅE

Lyckad lästävling i Finspång

I FINSPÅNG LÅNAR nu allt fler barn och ungdomar böcker från biblioteket. Anledningen är den två veckor långa lästävling som pågått i kommunen.

En femteklass i Nyhemsskolan kläckte idén om en tävling i att läsa. De utmanade helt enkelt rektorn i läsning för att få åka till ett äventyrsbad. Utmaningen spred sig till hela skolan och under två veckor i mars deltog 940 elever i klass 3–9 i tävlingen. Totalt 648 191 sidor läste eleverna. I varje årskurs fick en läsflitig klass diplom och biobiljetter. Vid prisutdelningen deltog även författarna Sören Olsson och Anders Jacobsson som bland annat skrivit böckerna om Bert och Sune. De berättade om sitt författarskap och fick svara på många frågor från barnen. Det var biblioteket i Finspång som bjudit in författarna till kommunen. En anledning till att biblioteket stöttade tävlingen var att förra året minskade bokutlåningen på barn- och ungdomssidan.

– Tävlingen var ett lyckat sätt att få fart på läsandet. Framför allt har de unga grabbarna hittat fram till böckerna, säger bibliotekarien Marie Sääf.

Biblioteket utmanar nu eleverna att skriva recensioner på böckerna de läst. Resultatet visades i en utställning på världsbokdagen den 23 april.

Hur många sidor rektor själv läste under tävlingen förtäljer inte historien...

ÅE

Gör sig bibliotek i TV?

TV-PROGRAM I biblioteksmiljö är vi inte bortskämda med. Men kanske finns det en anledning till det. I mars började Utbildningsradions nya serie ”En svensk berättelse” (som vi skrev om i BBL nr 2/2006) sändas i Kunskapskanalen. I höst får även tv-tittare som bara har tillgång till det analoga tv-nätet en chans att se det i SVT1.

Det är ett genomsympatiskt program med ett gott syfte, intressanta reportage och samtal om språk och identitet. I det första programmet kontrasteras den tysk-svenska författaren Claudia Marcks mot den kurdisk-svenske Mustafa Can. Två diametralt skilda temperament, med en lika vitt skild syn på skrivandet. Mötet blir extra intressant just därför att de är så olika. Men det är samtidigt en viss ojämnavikt mellan den mångordiga yvigt broderande Can och den kärnfullt kortfattade Marcks. Can tar mer plats, och ingen hindrar honom från att göra det.

Och så håller man alltså till på Internationella biblioteket. Det är, precis som producenten Lisbet Schulz Contreras berättade i BBL, en symbolisk plats för ett program om språk och berättande. ”En okänd plats för många, men där många möten sker” förklarade hon. Det är förstås sant och det låter jättebra. Problemet är bara att det inte är någon särskilt lyckad plats att spela in ett tv-program på. Akustiken är dålig, ljuset är platt. Miljön ser, av någon anledning, allt annat än trivsamt ut i bild. Hur kan det komma sig? Vi vet ju alla att det de facto är trivsamt på bibliotek. I bakgrunden irrar dessutom besökare omkring, vilket är rätt störande för tv-tittaren. Inte heller har man i själva programmet gjort någon större affär av att man håller till just på Internationella biblioteket – det skulle kunna vara vilket svenskt folkbibliotek som helst. Det borde man ha tryckt mer på. Och det värsta är att mitt under tittandet känner jag att jag förstår alla de där som aldrig sätter sin fot på biblioteket för att de hävdar det är en sådan tråkig plats. Det var väl ändå inte meningen? Och Internationella biblioteket som ju är ett alldeles underbart och unikt bibliotek!

Dock tror jag att programmet kommer att bjuda på många fler intressanta samtal och möten framöver. Man får väl försöka ha överseende med inramningen.

AR

Friskvård för knopp och kropp

LÄSNING OCH MOTION hör ihop. Allt fler bibliotek satsar på samarbeten med lokala folkhälso- rådet eller folkhälsonätverk i kommunerna för att kunna erbjuda låntagarna inte bara böcker utan även en ingång till ett sundare och rörligare liv. Senast i raden är biblioteken i Ale som sedan i mars erbjuder en paketlösning bestående av gångstavar, cd-spelare och ljudbok – och det gratis.

Projektet är just ett samarbete mellan biblioteket och Folkhälso- rådet i Ale. Folkhälso- rådet ”jobbar för att skapa engagemang bland aleborna som grundas på kunskap om folkets hälsa och välfärd” och anordnar sedan tidigare kurser i stavgång.

Enligt biblioteket har antalet utlån av ljudböcker de senaste åren ökat markant. Och stavgång är ju som bekant en motionsform som allt fler anammar.

HZ

PROVA 4 nummer

Riksdag & Departement är tidningen för dig som vill följa det politiska livet i riksdagen, regeringen och EU.

Beställ dina friex på e-postadressen:
prenumerationrod@riksdagen.se

Sveriges politiska nyhetstidning

The 13th Conference on
Information and Documentation

13th **NORDIOD**
2007
the human side of IT

“The Human side of IT”

Stockholms universitet, Aula Magna, 18-19 juni 2007

Har du något spännande att berätta eller presentera för bibliotekarier, informationspecialister, arkivarier, informatörer, webbutvecklare eller forskare inom relevanta områden på temat “The Human side of IT”?

Den trettonde “Conference on Information and Documentation” går av stapeln i Stockholm, i Aula Magna vid Stockholms universitet, i juni 2007. Då är det Sveriges tur att ansvara för denna konferens som hittills har återkommit vart tredje år i de nordiska länderna. Vi i organisationskommittén, som arbetar på uppdrag av Svensk förening för informationsspecialister, hoppas att den ska locka dig som är medlem i Svensk biblioteksförening att medverka.

Sista datum att skicka in förslag till presentation, workshop, poster session eller produktpresentation till kansliet@sfis.nu är den **30 maj 2006**. Konferensspråket är engelska.

Läs **Call for Contributions** och annat om konferensen på <http://nordiod2007.sfis.nu>

Gunilla Lilie Bauer, informationschef vid Stockholms universitetsbibliotek och ordförande i den svenska organisationskommittén gunilla.lilie.bauer@sub.su.se

Upptäck. Upplev. Utforska.

Storslagen natur. Smultronställen. Livet runt omkring oss. Hjälp till att bevara vår natur och miljö för framtida generationer.

Bli medlem i Svenska Naturskyddsföreningen eller stöd vårt arbete med en gåva. För privatpersoner finns flera olika stödformer och som företag kan ni bli Företagsfadder.

Läs mer på www.snf.se

Svenska Naturskyddsföreningen

* Mykstilpad småsten

VEM ÄR IMMI LUNDIN?

Litteraturforskare, pedagog och kritiker. Kom senast ut med boken *Cirkelbevis*, om läsecirkelns betydelse för biblioteken.

Ålder?

– Född 1948, fyrtiotalist med nöd och näppe...

Bakgrund?

– Kommer från bildningstörstig arbetarklassmiljö. Mina föräldrar var första generationen småstadsbor med sina rötter bland bönder och fiskare. Studentexamen, journalisthögskolan, fil mag i Lund med litteraturvetenskap som huvudämne.

Vad har du gjort fram till nu?

– Läst och skrivit! Jag började skriva litteraturkritik i Göteborgs Handels- och Sjöfartstidning 1971 och fortsatte sedan av bara farten med det – i bl a Göteborgstidningen, Af-tonbladet, Göteborg Posten och Sydsvenskan – i drygt 30 år. Under tiden hann jag med en del annat, som att bilda familj, fostra barn och att under några givande år arbeta som bibliotekskanslist i Göteborg.

Vad håller du på med för närvarande?

– I slutet av 1990-talet återvände jag till universitet och just nu undervisar jag en del och skriver på en avhandling om kvinnliga författares berättande under 1970 och -80-talen. Jag intresserar mig, utifrån en berättarteknisk utgångspunkt, för olika berättarsätt som kom att ersätta den dokumentära och bekännande hållningen som var så dominerande under första halvan av 1970-talet.

Du har verkat på många olika sätt inom litteraturområdet. Hur lockades du till litteraturen från början?

– Via muntligt berättande tror jag faktiskt. Jag lyssnade mycket på vuxna som berättade om hur det var förr och på andra ställen, och det flöt ihop med sagoberättande och högläsning och alltsammans gjorde mig hungrig efter andra erfarenheter som jag kunde jäm-

föra mina egna med. Så uttryckte jag det inte som barn, då uttryckte jag det inte alls utan försökte bara tillfredsställa den där aptiten med vad jag kom över. Min far tog mig lyckligtvis tidigt till biblioteket...

Har du samma förhållande till skönlitteratur idag som när du började jobba med det?

– Svår fråga. Både ja och nej. Man kan nog inte fortsätta att arbeta med skönlitteratur om man slutar att vara nästan barnligt nyfiken på vad och hur som kan berättas. Men det är klart, man får preferenser, man blir mera specifik i sin aptit. Men det gäller väl det mesta i livet?

Vad är det roligaste i ditt jobb?

– Att stöta på en ny författare eller ett nytt författarskap och komma på att andra också gjort det, att man plötsligt kan känna gemenskap kring något oväntat.

Vad är det tråkigaste?

– Det vet jag inte riktigt. Kanske att vara för sömning för att orka läsa?

Du har skrivit två böcker om litteraturförmedling och läsecirklar. Varför är det ämnet så viktigt? Är det extra viktigt just nu?

– För att delad läsglädje är mer än dubbel läsglädje. För att det är så spännande att jämföra sin egen upplevelse av en bok med andras. Det överraskar och berikar en. Kanske är det extra viktigt just nu, för att skönlitteratur säger saker och ting på ett mera levande sätt än andra mediala beskrivningar av livet som störtar sig över oss. Många längtar nog att dela andra sorters beskrivningar av "hur det är".

Varför finns idag många läsecirklar utanför biblioteken?

lioteksvärlden, men fortfarande relativt få inom den?

– För att biblioteken ännu inte insett vilken glädje och nytta de kan ha av den här typen av nära och fasta förbindelser med hängivna bokläsare.

Varför borde fler bibliotek starta läsecirklar?

– För att inse det. Och för att biblioteken kan ge läsecirkelarna så mycket!

Du har varit ute mycket och pratat på bibliotek om dina böcker. Hur tycker du att skönlitteraturens status ser ut på folkbiblioteken idag?

– De jag träffar är ju de som tycker att skönlitteraturen och förmedlingen av den är viktig. De tycks bli fler och fler, men det verkar finnas ett slags svårighet att organisera biblioteksarbetet så att det kan handla inte bara om böcker utan också om delade upplevelser, av alla de möjligheter som finns inuti dem.

Har det förändrats under dina yrkesverksamma år?

– Utvecklingen har skapat ett slags motsättning mellan teknisk utveckling och förmedling av skönlitteraturens potential som är sorglig och onödig. Att utveckla biblioteken som sambandscentraler för litteraturupplevelse är en viktig del av den professionella utvecklingen.

Vad läser du helst själv?

– Just nu läser jag gärna Virginia Woolf men annars allt möjligt. Jag äter och klär mig också olika beroende på skiftande behov!

Beskriv dig själv med tre ord.

– Hm. Ivrig? Fundersam? Tidsoptimist!

ANNINA RABE

Digital BiblioteksPORTAL

WAGNER

www.wagnerform.se

Vill du annonsera i Biblioteksbladet?

Ring eller mejla Bo Eriksson!
08-717 43 57 | 070-714 90 55
bo.erikssonmedia@telia.com

För den vilsne nybörjaren!

BIBLIOTEKSHANDBOKEN har lösningen på dina frågor! På webben finns underhållande läsning för den nybakade bibliotekarien och alla vi andra som har frågor om biblioteksvärlden. Under rubriken Fråga bibliotekarien kan man t ex läsa och ta del av de vanligaste frågorna:

Hur gör man för att bli bibliotekschef?

Svar: POJKAR: Du kan börja med en gång. Du kommer att bemötas som en naturlig auktoritet trots att du inte har en aning om hur SAB-systemet fungerar.

FLICKOR: Arbeta hårt som bibliotekarie i ca 20 år tills du nått en respektabel ålder och skaffat dig den kunskap du behöver om arbetet. Sedan när du får jobbet kommer du mest troligt bemötas med respekt av dem du bossar över.

Vad ska jag välja folkbibliotek eller forskningsbibliotek?

Svar: Har du naturlig fallenhet för att katalogisera och inte bryr dig lika mycket om kontakt med människor rekommenderar jag dig att välja forskningsbibliotek. Om du däremot känner att du vill arbeta som bibliotekarie/socialarbetare och inte har talang för katalogisering rekommenderar jag dig att söka arbete på ett folkbibliotek.

Bibliotekshandboken skapades genom ett projekt som gjordes vårterminen 2004 inom kursen Informations- och kommunikationsteknik vid Uppsala Universitet. Bibliotekshandboken är alltså ett grupparbete som fungerade som examinationsuppgift för kursen.

Här syns två tydliga exempel på hur man ska klä sig för att smälta in i miljön som typisk barnbibliotekarie respektive måttfull folkbibliotekarien.

Hur som helst så känns sidan förvånansvärt aktuell. Här finns tipsen för bibliotekarien som börjat jobba på sin nya arbetsplats och med nya arbetskamrater. Frågorna som infaller sig då kan vara många: Kan jag verkligen allt det jag utgett mig för att kunna? Kommer jag att bli omtyckt? Hur ska jag hantera besvärliga besökare?

Bibliotekshandboken, vägledaren i mörkret, rekommenderas varmt. Den har svar på det mesta som t ex hur du ska klä dig som den typiske barnbibliotekarien, forskningsbibliotekarien etc. Arbetstips och ett uppslagsverk hör också till innehållet. Och så ett test som du kan göra för att ta reda på var i biblioteksvärlden just du passar in...

ÅSA EKSTRÖM

Länktips: http://labben.abm.uu.se/boi_bg4-04/

CITATET

”They are subversive. You think they’re just sitting there at the desk, all quiet and everything. They’re like plotting the revolution, man. I wouldn’t mess with them...”

MICHAEL MOORE om bibliotekarien i en intervju på www.buzzflash.com

Föreningsnytt

MATERIAL TILL FÖRENINGSNYTT MAILAS TILL:
pax@biblioteksforeningen.org

Välkomna till våra konferenser

”Röster från öster”

– Vårdbibliotekskonferens i Linköping 12–13 juni 2006

Svensk Biblioteksförnings specialgrupp för Medicin och Vård bjuder tillsammans med Hälsouniversitetet i Linköping och Sjukhusbiblioteket i Norrköping in till Vårdbibliotekskonferens 2006. Konferensen bjuder på ett stimulerande program med fokus på forskning och lärande!

Flera röster från Öster(götland) berättar om Hälsouniversitetet och landstinget, den forskning som bedrivs och de pedagogiska modeller som används vid undervisning. Under konferensen delas priset till Årets Sjukhusbibliotek 2006 ut.

Program och anmälan på vår hemsida
www.biblioteksforeningen.org

Välkomna!

Svensk Biblioteksförning

Nu följer Svensk Biblioteksförning upp den tidigare publikationen Biblioteksplaner – en idéskrift från 2001

Biblioteksplaner – från bibliotekslag till biblioteksplan

Av Peter Almerud

Beställ publikationen via hemsidan
www.biblioteksforeningen.org, eller sänd in talongen till:
Svensk Biblioteksförning, Box 3127, 103 62 Stockholm.
Du kan även mejla eller faxa in din beställning till:
info@biblioteksforeningen.org, eller faxnr. 08-545 132 31

Ny form för nordiskt samarbete

NORDISKA VETENSKAPLIGA biblioteksförningars förbund, NVBF, har i sin nuvarande form lagts ned. Men det finns ingen anledning till oro – främjandet av nordiskt samarbete mellan forskningsbibliotek kommer att fortsätta – men under andra former.

1947 bildades NVBF som ett förbund mellan fem vetenskapliga biblioteksförningar i Norden. Varje medlemsförning hade två platser i styrelsen (och en suppleant) och betalade medlemsavgift baserat på hur många personliga medlemmar föreningen hade.

NVBF:s målsättning har varit att: ”øge samarbejdet mellem de nordiske fag- og forskningsbibliotekers medarbejdere for dermed også at styrke kontakten mellem deres biblioteker som institutioner. Dette formål søges fremmet gennem afholdelse af møder, rundbordskonferencer og lignende arrangementer i medlemslandene, studierejser samt uddeleling af stipendier.” (ur NVBF:s ändamålsparagraf, <http://inet.dpb.dpu.dk/nvbf/nvbf.html>)

Frågan om NVBF:s framtid har diskuterats under flera år men tog ordentlig fart för ca ett år sedan. Nordiskt samarbete har alltid varit viktigt men med nya sätt att kommunicera och mötas verkar det som om nordiska arenor fått stå tillbaka medan fokus riktas de mot europeiska och globala.

Att, som ungdomarna säger, mötas IRL, (in real life) och inte ta vara på de möjligheter till möten och erfarenhetsutbyte som den digitala världen erbjuder har också setts som lite av resursslöseri (såväl ekonomiskt som tidsmässigt). Ibland har restiderna varit längre än mötena, och för att få billiga priser på flyg och hotell avsätts ofta en helg.

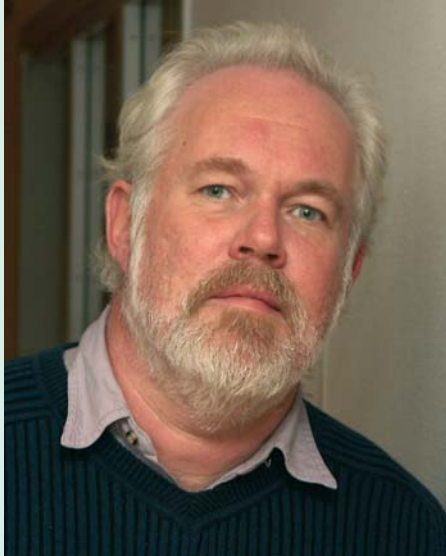
NVBF har under många år varit ganska ensam om att arrangera nordiska konferenser som vänder sig till forskningsbibliotek men under de senaste åren har fler aktörer dykt upp.

NVBF:s styrelse har efter långa diskussioner kommit fram till en stor del av det nordiska samarbetet och erfarenhetsutbytet kan vidmakthållas utan överbyggnad av ett särskilt förbund. Att lämna förbundsstrukturen innebär också att de nationella föreningarna får medel över att disponera på andra aktiviteter. Kostnader som sparas in är medlemsavgifter till NVBF men också kostnader för styrelsemöten (resa, uppehälle och traktamente för två personer). När nordiska konferenser anordnas i framtiden kommer eventuella överskott att gå till den förening som arrangerar konferensen och inte som nu till NVBF. En rimlig ordning eftersom så gott som allt arbete med en NVBF konferens idag utförs av den förening i vars land konferensen genomförs.

Efter sedvanlig remiss och yttrande från medlemsföreningarna har nu NVBF lagts ned och nordiskt samarbete kommer i framtiden att ske genom att de nationella biblioteksförningarna åtar sig att arrangera de återkommande nordiska konferenserna (exempelvis de nordiska fjärrlånekonferenserna), utse en nordisk kontaktperson från den nationella styrelsen, att informera om och när det är lämplig bjuda in deltagare från de nordiska länderna till konferenser, studieresor och andra möten. Det föreslås också att NVBF:s namn och logo skall kunna användas av de fem nationella föreningarna i olika sammanhang för att signalera att det är ett arrangemang av nordisk karaktär.

Det skall ändå sägas att det pågår en diskussion om att också ändra namnet på samarbetet till Nordiska forskningsbiblioteksförningars nätverk – NFBN. Men den frågan behöver ytterligare handläggning.

Henrik Åslund

Gunnar Südow.

Engagerad bibliotekskonsulent får marknadsföringspris

GUNNAR SÜDOW, bibliotekskonsulent på Regionbibliotek Västra Götaland får Greta Renborgs pris 2006. Juryns motivering är följande:

Gunnar Südow får priset för att han i Greta Renborgs anda på olika sätt marknadsfört bibliotek genom sitt arbete för skönlitteraturens ställning i folkbiblioteken.

Ihärdigt och med stort engagemang har han verkat för att statusen i arbetet med förmedling av skönlitteratur på folkbiblioteken ska höjas och bli en mer aktiv och central del i biblioteksverksamheten.

Med pengar från Statens kulturråd startade han projektet Skönlitteratur 2000 som pågick under tre år. Genom projektet utbildades ett mycket stort antal biblioteksanställda i Västra Götalands län i skönlitterära genrer – ett utbildningsinnehåll som inte var så aktuellt under en period då IT-frågor stod i centrum.

Gunnar Südow har sedan inom projektet Metodutveckling i skönlitterärt arbete (MUSA) inspirerat bibliotekspersonal att arbeta med skönlitteratur och verkar för att göra projektet känt.

2006 är mångkulturår. Gunnar Südow har också aktivt varit verksam inom flera projekt som anknyter till arbetet med integration och mångfald. "Ordbron 2 – integration på lika villkor" som syftar till att ge folkbiblioteken tillgång till en frågetjänst via nätet på många olika språk", är ett exempel. "Barns väntan" är ett annat där målet är att utveckla biblioteksservice och kulturverksamhet för barn och unga som bor på asylförläggningar i tre kommuner i Västra Götalandsregionen.

Juryn har bestått av Ulla Brohed, bibliotekarie, ordf, Gunilla Berglund, informationssekreterare, Kulturförvaltningen i Stockholm, Margareta Brundin, biblioteksråd vid Sveriges Riksdag och Henriette Zorn, chefredaktör för Biblioteksbladet.

Greta Renborg, som avled 2005 var bibliotekssveriges Grand Old Lady. I hennes anda delas priset ut varje år till bibliotek eller enskild bibliotekarie som lyckats med bra marknadsföring. Svensk Biblioteks-förening instiftade priset till Greta Renborgs 65 årsdag 1986.

UB

Resestipendier beviljade

TVÅ GÅNGER PER ÅR delar Svensk Biblioteks-förening ut resestipendier till medlemmar i föreningen. Avsikten är att genom resor och t ex studiebesök fördjupa den enskildes bibliotekskunskaper. Vid första ansökningstillfället i år beviljades stipendier för 141 000 kronor och totalt hade 27 ansökningar inkommit.

Nästa ansökningstillfälle är i höst. Senast den 30 september ska din ansökan ha inkommit till föreningens kansli. Fullständig information om hur man söker resestipendier finns på föreningens hemsida. I korthet är kraven att sökande ska vara enskild eller institutionell medlem i Svensk Biblioteks-förening och att ansökan ska innehålla motivering samt budget.

De som fick resestipendier vid vårens fördelningstillfälle var:

SATU QVARNSTRÖM, Juridiska biblioteket, Uppsala för konferensen Creating Knowledge IV i Köpenhamn.

CHRISTINA TOVOTÉ, Stockholms universitetsbibliotek för 5th Information Literacy Conference i Ciudad Juarez, Mexico.

AGNETA LANTZ och CHRISTINA BRAGE, Linköpings universitetsbibliotek för the 2nd International Symposium on Management, Engineering and Informatics: MEI '06 och the 4th International Conference on Education and Information Systems, Technologies and Applications: EISTA 2006, Orlando, Florida.

BARBRO BOLONASSOS, Fisksätra bibliotek, Nacka för studieresa till Toronto, Kanada.

LO CLAESSON, Länsbibliotek Jönköping och MALIN UTTER, Vaggeryds bibliotek för IASL-konferens i Lissabon, Portugal.

INGELA LINDSTRÖM och CHRISTINA SVALA, Fackbiblioteket, Danderyds sjukhus för EAHIL-konferens i Cluj, Rumänien.

PIA SHEKHTER, Högskolan för scen och musik, Göteborgs universitet för konferens vid Moskvas musikkonservatorium.

MAUD ROBERTS, Stockholms universitetsbibliotek för studieresa till England.

LENA FOGELBERG CARLSSON, Katedralskolans bibliotek, Linköping för deltagande i NordINFOLITs sommarskola

MARIA NORBERG, Nacka stadsbibliotek för deltagande i NordINFOLITs sommarskola

LOTTA METCALFE, Löfströms gymnasiums bibliotek, Sundbyberg för deltagande i NordINFOLITs sommarskola

MARIANNE AGEBERG, Rudbecksskolans bibliotek, Örebro för deltagande i NordINFOLITs sommarskola.

PAx

Grattis!

**Boxholms- och
Ödeshögs bibliotek!**

Bibliotekscentrum

och

Bibliotekstjänst

önskar dessa

Mikromarckunder

lycka till med

Bibliografisk service!

Kontakta oss gärna
för mer information!

Bibliotekscentrum
Honnörsgatan 24
352 36 Växjö
0470-532 530

www.btj.se

www.bibliotekscentrum.se

Bibliotekstjänst

Bibliotekscentrum

SMART OCH SÄKERT SURFANDE!

● NetLoan Wi-Fi

NetLoan Wi-Fi ger tillgång till trådlöst Internet på besökarnas medhavda datorer till biblioteket, utan att kompromissa med säkerheten. NetLoan Wi-Fi registrerar alla inloggningar och spärrar samtidigt personer utan giltigt lånekort. Dessutom kan man få ut statistik och kontrollera att anslutningen endast är tillgänglig när biblioteket har öppett.

SÅ FUNGERAR DET

NetLoan Wi-Fi arbetar tillsammans med bibliotekets NetLoan-system. När besökaren öppnar sin webbläsare visas en inloggningsruta, liknande den vanliga NetLoan-inloggningen, som frågar efter personens lånekortsnummer och PIN-kod. Efter giltig inloggning går det att surfa på Internet.

SYSTEMKRAV

NetLoan Wi-Fi kräver NetLoan PC bokningssystem för bokning av dina publika datorer och fungerar tillsammans med samtliga versioner av Libra och BOOK-IT.

Kontakta oss för mer information kring NetLoan Wi-Fi!

